

CAMILIANA de Al. Rosetti
 Din „Scrisorile tovarăşului I. J.”
 de Ion Lănerăjan
 „Infernul discutabil” (motive lirice)
 de Sorin Alexandrescu

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
 ANUL X — Nr. 45 (289) ● Redactor-şef EUGEN BARBU ● Simbătă 11 NOIEMBRIE 1967

Desen de CIOABĂ-PETROVICI CRIŞU

SĂPTĂMÎNA

EFERVESCENTŢA LITERARĂ

„Românul s-a născut poet”. Ideea trebuia brevetată. Intuiţia lui Alecsandri ar fi adus pentru literatură venituri considerabile. Se scrie atât de constant, cantitativ, desigur, literatura este o durată. O permanenţă în timp.

Se spune „e bine!”. Se scrie mult şi e bine. Efervescenţă. Căutări. Emulaţia intelectuală, aleasă sensibilitate şi mai ales spiritualitate. Gândim. Trece un poet pe stradă, mi-ar place un cerc de linişte în jurul lui, o aureolă ca pentru sfinţii părinţi. Foarte bine. Pur teoretic efervescenţa e salutară. Curiozitatea informaţiei, foamea de cultură, opinia certă, iată numai trei soldaţi purtând bastonul de mareşal. Dar mai încolo e lupta. Ce vedeşte „in facto” starea de agitaţie spirituală atât de propice unei literaturi?

Emulaţia e o problemă de masă. De cantitate. Şi cantitatea există. Se scrie enorm. Numai anul acesta reviste de literatură din ţară au scos peste o sută nume noi de poeţi şi o sută noi prozatori. Numai anul acesta editurile au publicat poeţi şi prozatori în număr de-o sută. Alte sute aşteaptă în portofolii. Dar aceasta e oare problema? Cite nume noi publicăm într-un an, cite companii de începători adăogăm marii armate? Ce preţăm? Un asalt al literaturii universale prin cantităţi? Operăm în literatură cu planul trimestrial?

Că efervescenţă este egal cantitate demonstrăm strălucit. Şi-am spus: presă şi edituri. Din punct de vedere formal foarte bine. Efervescenţă se defineşte însă în plan real — calitate. Emulaţia intelectuală nu poate opera doar prin cifre, ea se constituie din valori şi care sînt valorile justificative?

Intr-o discuţie de cenuşă sau de cafea confuzia de termeni este atât de mare că nici vorbă să se ajungă la valoare. Şi preopinienţii sînt şi autori de carte. Există o predispoziţie metaforică, un ce al culorii, convingerea că ignoranţa se poate in-

locui cu vorbire pestriţă, un soi de noapte tehnicoasă în care bezna nu mai e tuc. Şi procedeul ţine. O sută de bucăţi din portofoliul de proză ating baremul publicistic prin stil. Şi o sută de poezii. În comparaţie cu anii trecuţi se scrie mai bine. Dar şi mai asemănător. Nu se spune nimic, în multe fraze frumoase. Nu se spune nimic în sute de pagini de poezie, în sute de pagini de proză, ar putea fi cite o singură semnătură la sfîrşit. Serii de debutanţi cu două panglică la îndemînă trec fără urmă. Vin şi trec. Eroii de-o noapte, stele de-o zi. Identici ca marca poştală dintr-o serie de două mii. Cui prodest? Asta înseamnă efervescenţă?

Din două sute de titluri care sînt cele cinci pe care le putem cita din memorie? Cite cărţi proaste plătim pentru o carte bună? De ce au tiraje egale debuturile — succes şi debuturile ratate? De ce au tiraje egale în general cărţile bune şi cărţile proaste? Cui foloseşte egalizarea? De ce nu afirmăm „best sellers”? Sînt cărţi care au atins o sută de mii de exemplare la un tiraj! De ce nu se face reclamă pentru literatura de calitate, librăriei îi e indiferent dacă vinde sau nu?

Dar bariera trebuie coborîtă-n redacţii. Pînă se va hotărî critica literară să spună nu, pînă se va rezolva dilema cu cine e lovinescian şi cine nu e călinescian dar e maiorescian, cine cu cine votează şi doamne fereşte cu altcineva, pînă ce se va isprăvi, „incepe dumneaţa că după aceea vin şi eu”, politeţea aceasta de breaslă în care curajul e să spui celuilalt că nu arată cu degetul cînd propriu-ţi mină posedă un deget arătător, redactorul e obligat să îmbrace toga de critic. Mai largă, mai strîmă, cu pene bătrîne în vînt, de pieptul lui să se lovească debutanţii nozaţi, pentru că „scrieţi băieţi, dar cum scrieţi?” Nu. Numai sîntem la paşopt.

SĂNZIANA POP

VIRGIL TEODORESCU

Alibi de toamnă

Ca-ntr-o sudură rece, dar care-a fost vîpae,
 se-amestecă o vîrstă cu alta într-un clin
 de marmură subţire cu miros de pelin
 şi aromeala toamnei plînd pe muşuroaie.

Ichecitura rece tresaltă citeodată
 într-o lucire albă de palmiped uitat
 în gîrla încolţită de lîntiţa-mpărat
 cu zgîrciurile label vislînd ca o lopată.

Nămolul negru zace la fund, velinţă grea
 de viermi şi de gangrene ce colcăie
 de-a valma
 sub străvezia, liliac, calma
 desfăşurare lată de perdea.

Alibiul migrenei

Panglicile de unde limpez se răsucesc în vînt
 oînd trece pe delfinul înalt pîndarul zilei
 cu gluga lui ţesută de mina volăteii
 neveste de prosercla.

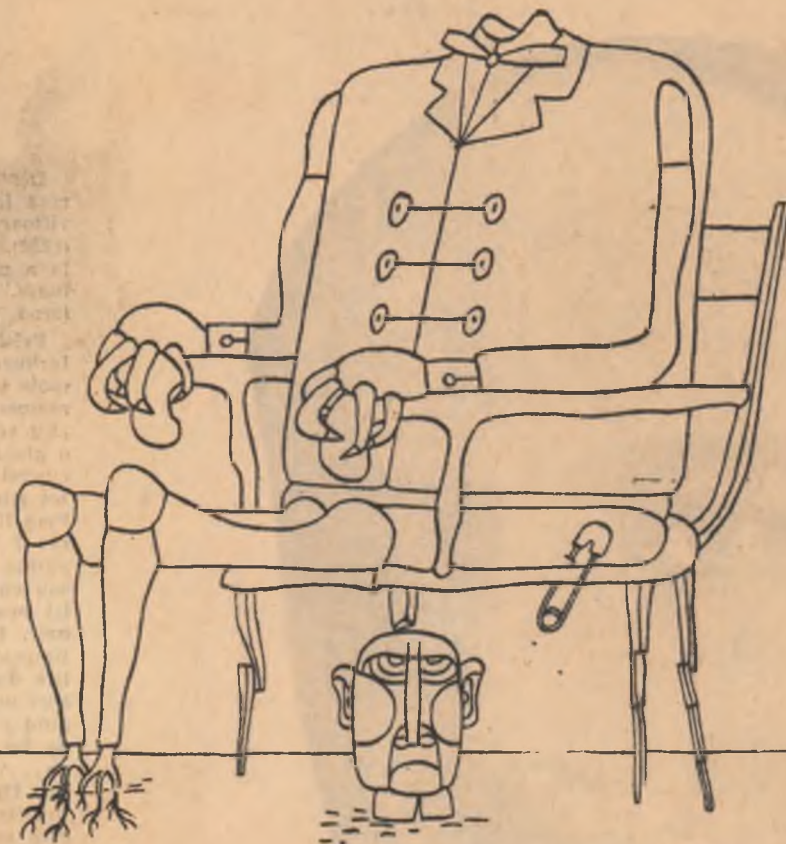
Şi solzii durî pe care se caţăra treptat
 ciupîţii de vîrsat şi cimpoerii
 se învîrtesc, rostogolindu-şi perii
 pînă ajung brăţări de matostat.

Ca-ntr-un fiord de gheaţă alunecă nespus
 de repede vîrtejuri diafane,
 ereţi flămînzî trag lungile rădvane
 de sus în jos, de jos în sus.

Năvala orbilor

Intr-un bocal de piclă şi plîso de-ornitorine
 cu marginile vinete de zinc,
 lucrat din seve şi din strani goluri,
 pleziş înoată călăreţii-n stoluri
 rupîndu-şi straiul care-afîrnă greu
 ca un ghioc zdrobit de crustaceu,
 şi caută prin smircurile vechi
 aripile agile şi perechi
 sălbaticile lustre
 pierdute în lacarnele lacustre
 cînd neamul sub lucid dădea năvală
 pe noatenii de smoaă,
 şi călăreţii se-nvîrteau nebuni
 lăsînd pe maluri vraf de mortăciuni.

Cu splinele umflate sorbeau încă-o năstrapă
 şi-apoi plesneau călări sub apă,
 în timp ce minjii negri, conduşi de-un
 mal-tropism,
 scăpau înot şi ajungeau pe istm.

Desen de BENEDICT GANESCU

DISTINGUO

BAUDELAIRE în literatura română

(I)

Opera lui Baudelaire pătrunde în literatura română destul de timpuriu şi deopotrivă destul de înfuziat. Primul contact se produce cu cîteva luni înainte de moartea lui, mai exact acum o sută de ani şi cinci luni; urmează în tot acest timp alternanţi în zigzag de traduceri, imitaţii şi asimilări, cele mai fecunde şi totodată mai controversabile fiind bineînţeles, asimilările; iar ultimul contact e semnificativ chiar în zilele noastre prin traduceri datorite tinerilor poeţi contemporani. Procesul, în durata lui, se întinde însă paradoxal, deci firesc pentru spiritul baudelairean; de două ori paradoxal, o dată pentru că asimilarea geniului poetic nou, care va naşte

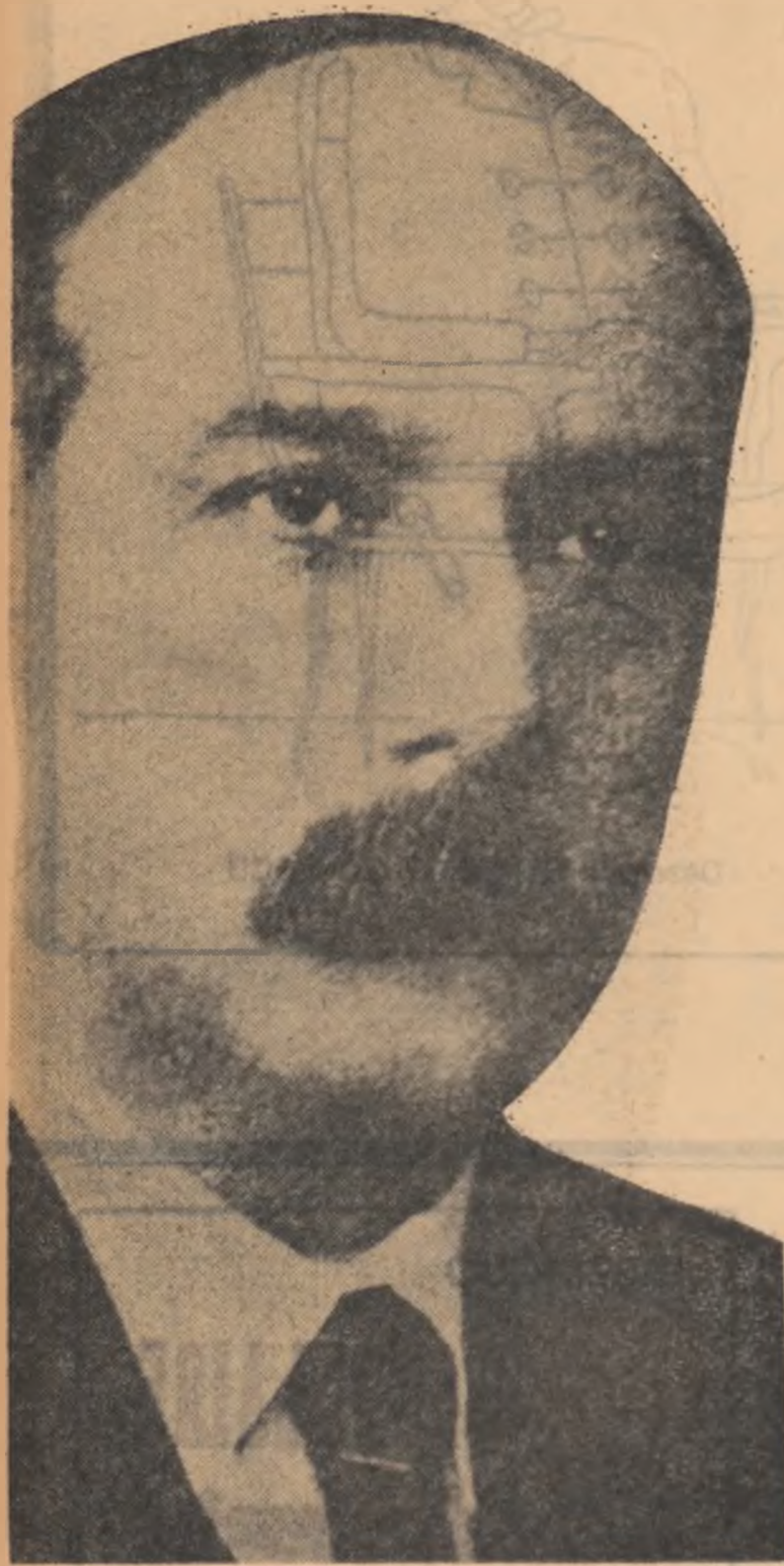
la noi doi mari poeţi, precede perioada de traduceri masive, dacă nu complete, şi a doua oară fiindcă literatura noastră cunoaşte mai înţii, spre deosebire de alte literaturi, pe criticul de poezie, pe traducător şi apoi pe poet.

Astfel, primul om de la noi care se opreşte asupra numelui său şi îi consacră publicistic o dîntre lucrări, este Titu Maiorescu. La începutul anului 1867, cînd criticul român ia cunoştinţă de noul critic francez, necunoscut ca atare nici la el acasă, unde îl copleşea încă doar faima de personaj malefic şi aventuros, Baudelaire era de cîteva ani traducătorul operei lui Edgar Allan Poe. Povestile „of grotesque and arabesque” ale acestuia, după o trudă care acoperise aproape cincisprezece ani, deveniseră în traducerea franceză a lui Baudelaire Histories extraordinaires. În această traducere citeşte Maiorescu pe Edgar Poe, şi criticul concepe pentru scriitorul american una dintre cele mai durabile admiraţii ale sale, astfel că după un timp el îşi va nota în caietul de însemnări zilnice, numele „preferatilor” săi: „Poe şi Schopenhauer”. Dar el citeşte totodată şi prefaţa traducerii lui francez.

Despre prefaţă ştim azi că ea conţine ideile de estetică a poeziei lirice, pe care Edgar Poe le exprimase în Philosophy of Composition, tradusă de asemenea de Baudelaire sub titlul Genese al unui Poem. Iar prefaţatorul, cum singur spusese altunde, se descoperise pe sine în poetul american, care îi formulase cu douăzeci de ani mai înainte propriile gânduri. Şi sentimentul acestei identităţi de gîndire îl dusese pînă la a-i reproduce ideile în prefaţă fără semnele citării sau menţionarea numelui; mai mult decît atât, scriind studiul despre Theophile Gautier, Baudelaire cerea voie să se citeze pe sine şi citează unele afirmaţii din prefaţă, care sînt însă reproduceri neadîtate din Poe. Unii cercetători ca P. Valéry se vor mira îndeajuns, chiar ţînuindu-l de rău pentru aceasta. Dar fapt este că niciodată nu s-a văzut ca doi mari poeţi, cum e cazul Poe-Baudelaire, să creadă, cu aceeaşi putere de a merge la ultima consecinţă, în raţionalitatea inspiraţiei, în inerenta originalităţii poezilor şi în componenţa de ciudătenie a oricărei frumuseţi artistice. Încît se poate pe drept reţine că ideile estetice din prefaţa traducerilor lui Baudelaire, este peste realitatea precedentei lui Poe, aparţinîndu amîndurora tot atât de organice.

Oricum ar fi, Maiorescu, preluînd el însuşi din Baudelaire, citeva idei estetice ale lui Poe, ca să-şi susţină afirmarea lor în O Cercetare Critică asupra Poeziei Române în 1867 (partea a doua Condiţia ideală a Poeziei), trimite pe cititor la traducerea franceză a Povestirilor extraordinare: e iniţia dată cînd se citează la noi o lucrare a lui Baudelaire. Din admiraţie faţă de scriitorul american, Maiorescu va îndemna de asemenea pe Eminescu şi pe Caragiale să traducă din el, dar după textul francez, cite o povestire sau două; şi Eminescu va traduce astfel Morelle, iar Caragiale Le masque de la mort rouge şi La boutique d'Amontillado. Numele lui Baudelaire, critic şi traducător, a fost prin urmare cunoscut de cei trei mari clasici ai literaturii noastre mai înainte de a-i cunoaşte numele de poet. Şi nici nu avem dovezi că vreunul dintre ei s-ar fi oprit în vreun fel asupra poetului, de care fie că nu se interesaseră mai îndeaproape, fie că difereau prea mult ca să-l reţină.

VLADIMIR STREINU

„Nu putem vedea (...) o unitate de di-
recție în dezvoltarea bruscată a lui
Barbu și nu putem recunoaște din pri-
mul moment permeții roadelor de mai
târziu? Scopul de lucru este posibil”.
Tudor Vianu / Ion Barbu, 1935.

Dintre poemele lui Ion Barbu. După melci, apă-
rută în 1921, cuprinde, în germene, aproape toate
viziunile obsesive fundamentale ale Jocului secund
(1930). De la cea a misterului din sferă și vultu-
re, la a glaciului, a Nordului. Mai înainte însă de
toate acestea propun următoarea interpretare
(cred, nouă) a baladei de față.

Prislea unei „firle de pitici” pleacă „să culeagă /
Ierburi noi, crăite, melci...” Lipsitului de voio-
nicie hăiat îi dă prin cap o analogie: soarta lui de
moment seamănă cu a melcului (în hibernare):
„Eu voinic prea tare nu-s: / Rupt din fugă, / Subt
o glugă / De aluși, pe buturugă, / Odihnii / Și eu
curind... / / Vezi, atunci mi-a dat prin gând / Că
tot stînd și alergînd / Jos, în vîrf de foi ude /
Prin lăstari și vrejuri crude / S-ar putea să dau de
el: / Melcul prost, incetinel...” Tîncul are con-
știința tubure că melcul nu poate exista fără el
sau că el există pentru melc; că numai cu acesta
își poate măsura forțele, fiind și prislea „inceti-
nel”. Luat izolat, catrenul ce urmează prevestește
liminar sobrietatea formulărilor angulare și simbo-
lice din volumul Joc secund. Este insinuat în ver-
suri un raport de necesitate: „In ungher adinc, un
gînd / Imi șoptea că melcul blind / Din mormint
de foi, pe-aproape. / Cheamă Omul să-l dezgroa-
pe...” Odată găsită gasteropoda, începe competi-
ția. Din obiect neinsufletit, prislea vrea să-l facă
însufletit. Aceasta este măsurarea forțelor. Aceasta
este măsura curiozității, tentația incognoscibilu-
lui: „Vream să văd cum se desghioacă / Pui mo-
latic, din ghioacă; / Vream să văd cum iar învie /
Somnoroș, din colivie...” Dar lucrul nu e posibil
decît prin vreață. Condițiile există: o dată copilul,
a doua oară descîntecul infanții pe care îl pro-
nunță: „Și de-a lungul, pe pămînt, / M-asezal cu
acest descînt: „Meic, melc, / Cotobelic, / Ghem-vîr-
gat / Și ferecat: / Laxă noaptea din găoace. / Mele
năting, și fă-te-noaoce. / Nu e bine să te-ascunzi
Subt păreții grei și scunzi”. / Avem aici o practică
a magiei. A unei magii la puterea a doua. O ma-
gie tautologică, adică dublată, adică în sine. Din
acest punct al baladei, Ion Barbu începe a ilustra
ineficiența magiei orifice. — a orfismului. Pentru
că iată ce se întîmplă. „După ce l-a descîntat” —
în condițiile atmosferice, geroase, glaciale, potriv-
nice învierii totale — melcul nu iese din cochilie.
„Noaptea” din interiorul lui nu se luminează.
Misterul ei rămîne impenetrabil, invizibil. În
schimb, tot ceea ce este vizibil — ce este exterior
melcului — ce înconjoară copilul, se metamorfo-
zează subit și grotesc. Natura trece de la increment
la agitat: „Nădrăvana de pădure / Jumultă de se-
cure, / Scurt, furis, / Înghițea din luminis. / Din
lemnoase vîgăun, / Căpănuși / Li vedeam pie-
ziș / Cum cască / Buze searbăde de iască:
/ Și întorsi / Ochi buboși / Înnoptau subt frunți
pestrite / De păroase. / De băroase / Joimărite, /
/ Și cum stam subt vînt și frig / Strins cîrlig / Is-
codind cu ochii treji / Mai de sus de brîncă dru-
mul, / Unde scara țese fumul / Multor mreji: / /

De subt vreascuri văzui bine / Repeziță înspre
mine / O gusată cu găteji, / / Chiondorls / Căta la
cale; / De pe sale, / Cînd la deal și cînd la vale,
/ Curgeau betele tîrls, / Iar din ploaca el de guse /
De mătușe, / Un tăbos, un aspru: hîrși... / /
Plîns prelung cum scoate fiara, / Plîns dogit, /
Cînd un șarpe-i mușcă ghiara, / / Muget aspru și
lărgit / De vula din funduri seara... / Mi-a fost
frică, și-am fugit”.

De fapt, ce se observă? Că, în urma descînte-
cului, metamorfoza se produce nu în real, ci în
imaginar. Descîntecul s-a resfrînt asupra copilu-

tiv de animare a melcului. De astă dată de la
distanță și invers, convins că în absența sa mel-
cul a ieșit, iar în fața primejdiei, el poate fi tele-
ghidat să se retragă. Se procedează la un nou des-
cîntec, dar nu prin vechile, primitivele formule
magice, ci printr-o rușă păgînă. Adică un alt gen
de orfism, cel animist: „Roagă vîntul să nu-l fure
/ Și să nu mai biciuiască / Bărbi de mușchi, obraji
de iască, / Prin pădure. / Roagă vîntul să se-ndu-
re”. Se roagă adică la natură care, firește, rămîne
indiferentă (sugestie ateistă?) ca și melcul tele-
vrăjit. Cînd, după încetarea „prăpădeniei” albi-

CRONICA LITERARA

de M. N. Rusu

ION BARBU

DUPĂ MELCI

lui, i-a dilatat închipuirea care devine reală, — „De
sub vreascuri văzui bine”, — și atinge halucinația
de basm. Subtilitatea poetului este evidentă: Or-
fismul e o stare subiectivă, chiar solipsistă, și nu
obiectivă, nici transcendentă. Cuvintele, repeți-
țiile magice n-au efect cognitiv. Ele par să aibă
unul, dar numai în absența celui ce le formulează,
sau mult timp după formulare. Ceea ce este inu-
țil. Așa se întîmplă și aici.

Misterul învierii, al ivirii melcului din amor-
ganic, — din impenetrabilii lui pereți — se
produce. Însă, revenim la planul epic, în lipsa cop-
ilului, care din pricina ninsorii și a nopții ce se
lasă s-a retras în casă. Apariția nopții, peste
„noaptea” interioară a melcului, este, iarăși, o
tautologie existențială, o dublă sporire a nepătrunsu-
lui. Misterul din microcosmos are nevoie pentru a
se desfășura de atmosfera misterului cosmic
(Noaptea). În fond, el rămînînd tot necunoscut
(Agnosticism liric). Dar și în această ipostază or-
fismul se mai încearcă o dată. Misterul, încrezut
se află doar în condiția lui totală, primordială, cos-
mică.

Ajuns în bordei unde „Foc virtos minca năpraz-
nic / Retevei”, micul Orfeu lansează o nouă tenta-

cioare, a viforniței, micul personaj regăsește
melcul, acesta arată contrar tuturor speranțe-
lor: „Era, tot, o scorojită / Limbă vinată su-
cită, / O nuia, ca un hengeh / Îl ținea în zgărzi
de ger / Zale reci, / Aspre benți ce se-ntrăie, /
Sus, de vreascurile reci / Îl prindeau: / O frunză
moartă, cu păstale / Și pe trupul lui zgircit /
M-am plecat / Și l-am boci: — „Meic, melc, ce-al
făcut, / Din somn cum te-ai desfăcut? / Ai crezut
în vorba mea / Prefăcut... / Astea-s vorbe și des-
cîntec! / Trebuia să dormi ca ieri / Surd la cînt
și îmber / Să tragi alt oblon de var / Intre trup
și ce-i afar... / Vezi? Ieșiși la un descîntec:
Iarna țî-a mușcat din pîntec... / Ai pornit spre
lunci și crîng, / Meic năting! / / Iar cînd vrui să-l
mai alint / Întînsel o mină-amară / De plîns
mult... / Și dîrdîind Două coarne de argint /
Răscuit se sfărîmără.”

După melci nu poate fi, așadar, altceva decît o
perfectă fabulă istorică.

*) Ion Barbu: După melci, E.T. 1967. Cuvînt în-
tînt de Camil Baltazar, ilustrații de Sabin Bălașa.

A propos de... A propos de... A propos de...

CARTE POȘTALĂ

DRUMURI

Dincolo de Garmisch-Partenkirchen se deschide un fînt al
schiorilor. A căzut prima zăpadă. E violetă la amurg, ca o pudră
strălucitoare luminînd de departe lacurile alpine. Pe drum mestece-
nii albi par cerbi fugăreți lăsinî în urmă bîrul unor parale mărunte.
Un împărat german de demult aruncă bani în urmă caleștii lui de
aur. Legendă, legendă... Pe aici cobora Ludovic al II-lea într-o sa-
nă trasă de jase caî focoși și ardeau facile lovind noaptea lui inter-
ioară. Sus, la Neuschwanstein, în pădure, se rostogolește o cască
cădă și bate un vînt pur, de iarnă. Apa urlă clurînd stîncile, brazii
scot acorduri wagneriene. Tîmpul este incert. În curțile hote-
lurilor s-au stîns arzienele, seara sosește de vreme și căi
bavarezi care ne-au dus pînă sus asudă abundent. Surugul bea ra-
chiu, vorbește singur și un sentiment de înstrăinare te cuprinde.

O, voi orașele mele pe care v-am iubit ca pe niște femei, unde
sînteți? Ceața autumnală vrea să vă fure, dar poate să reușească
seară de octombrie să șteargă sunetele clopotelor de la Bad Godes-
berg din memoria mea afectivă? Poate cineva să distrugă amîn-
tirea unei înserări în Ulm sub turnul catedralei cînd am auzit vechi
orologiu în mișcare lor secret împingînd tîmpul înainte, dincolo
de fîpătul unor păsări speriate de soseala nopții și a obișnuitelor
zgomote urbane? De undeva plutesc iar spre mine imagini ameste-
cate: grădinițele pline de fum, mirosind a cărbune ale Darmstadt-
ului, lenta curgere a Nekarului sub zidurile Heidelbergului sau ne-
mîșcarea solemnă a Homburgului, cu tăcute săli reculese, prin care
pași nenumărați turbură o intimitate curmată de mult de moarte.
Am dormit într-un hotel în pădurea de lângă Franckfurt pe Main,
regat al unei franțuzez care doî sofi parcă și o ceată de copii, loc
fără hotar și fără lege, ascultînd o ploaie nocturnă neconținută
la lumina lumînărilor. Viață, un șuvoi de întîmplări devenite acum
conserve ale timpului: depărtate amintiri...

Eu am locuit cîteva zile în scandinavul Hamburg — cu citadela
lui de fier, a portului eu m-am strecurat într-un mic vaporetto prin-
tre giganții apelor de la Docul 2 la Docul 10? Umblam pe o
ploaie măruntă oare pe o stradă din cartierul Sanct Pauli privînd
vîtrine ciudate în care așteptau femei adevărate, arătînd într-o
lumină obscură farmece fanate? Altcineva vedea lumea. Nu eu am
trăit pe un vînt teribil la Hannover — străbătînd un fînt de lande
și așteptînd soarele 48 de ore într-o cameră perfect izolată în tîmp
ce în urma noastră, de pe mare și de pe șosele moartea strînsese
30 de cadavre...

Pe urmă a fost o grădînă cu statui, un fel de Mirabelle — cu
siluete de aur, cu un teatru plantat printre tufe de merișor, la Her-
renhausen, mi se pare, și Düsseldorful, cu pacea lui, cu idcera și
platanii din care toamna își smulgea eșarfe galbene. Apoi Bonnul,
iar niște grădini, la Brühl și severul Köln, vegheat de două lănci
de piatră — și-a mai fost Linzul și minunea de orășel numit Bop-
pard veghînd deasupra unei idei ce se numește fluviul Rhin și ho-
telul Dreesen cu terasele lui și vasele lenese ducînd cărbune spre
Franța, mormîntul împărătesei Teofana din biserică Pantaleone,
ca un oestmînt născut de marmură și Gumbachul studenților,
așteptînd pe un munte și Rotweilul cu mica lui capelă barocă și
Freiburgul pregătîndu-se de studii, plin de o lume juvenilă și, în
sfîrșit, cel mai frumos loc din Germania: Rothenburg, amestec de
Toledo și Veneția oricît ar părea de riscat, deși n-are nimic lacu-
saur recules, dar făcînd parte din categoria acelor locuri care te
supun de la început și te fac robul lor. Fîntîni — străzi înguste,
turnuri negre și firme de breasle, o catedrală cu un altar celebru
și mai ce? N-are importanță! Totalul impresiilor este de colosală
intimitate, de corespondență instantanee. Aș locui aici o vreme pe-
tru că nu trec mașini, sînt mulți bătrîni și vai, îmi este dor de li-
niște, m-am săturat de agitație, de febrilitate, de viața consumată
în goană.

Tîmpul nu se cliștește bîcîndu-n vîntor. Mi se pare că în realitate
lucrurile mediteză despre noi. Eternitatea unui loc e alcă-
tuită mai ales din uitările pe care le naște. Ne ratăm vîntul să fînem
mînte cîte ceva.

EUGEN BARBU

marin preda MOROMETII

VOLUMUL 2

Într-o bună zi, vicontele Pierre Alexis Ponson du
Terrail, plicierul sau mai probabil obsesiv, hotărî să-și
extermine creatura — pe faimosul personaj Rocam-
bole. Imediat cîțitori fanatici organiză o mani-
festare de protest în fața locuinței autorului. Situat
în plină glorie, și-n miezul incandescent al actuali-
tății, Rocambole nu putea răposa: cum și-ar fi putut
permite cineva, fie el și creatorul eroului, un asemenea
gest? Un scriitor obscur, Alonso Fernandez de Ave-
lleda afirmă că Don Quijote nu murise și reia po-
vestirea isprăvilor neasemuitului hidalgo înainte ca
autorul lui să fi succumbat. Rebelia își continuă sin-
gur serialul. După ce-l expediază la odihnă într-un
dormitor obscur, Le Sage revine în 1744 la Gil Blas.
Viața lui Don Alfonso Blas de Lirias, fiul lui Gil
Blas de Santillane este rodul unui astfel de efort.
Manon Lescaut și Hamlet, Figaro și Gulliver, musche-
tarul și Svezik sînt extrași din epiloguri și repuși în
circulație. Motivele care duc la asemenea situații?
Sînt dintre cele mai diferite. Simpatia cititorilor față
de un personaj: există prelungiri ale personajului în
măsură în care există un interes constant al publicu-
lui pentru el și el trăiește în general cît fine bună-
voînța acestuia. De aici, celelalte consecințe: prelungi-
rea ca o subtilă speculație de ordin comercial în care
se mizează pe succesul primei cărți sau asigurarea
succesului personal prin abuzul pertinent de opera
altuia sau de propria-i operă. În sfîrșit, materismul
pur, sau prelungirea ca simplu joc literar.

Aceste posibilități de prelungire ale cărților ne-au
fost reamintite de apariția, cu adevărat neașteptată (la
propriu și la figurat) a celui de al doilea volum al
Morometilor. Dar ce legătură poate avea uterura
noastră cu Morometii? Întră romanul lui Marin
Preda în vreo categorie de motivații amintite? Cu
exclusivitate în niciuna; cîte puțin în fiecare, poate.
S-a constatat, s-a verificat și s-a acceptat că Moro-
metii reprezintă actul de naștere al unei întregi li-
teraturi contemporane. Mulți prozatori dar și mai
multe opere descind din Morometii. Iar acum, Marin
Preda a fînt să ne dovedească prin al doilea volum
că el însuși, nepuînd să se depărșească, se trage din
Morometii.

Obişnuim să credem că Morometii constituie o
carte închisă, rotundă, cărta oricî adăosuri ca și
oricî amputări i-ar fi fost nefaste. Și, certitudinea
neprobată înainte, s-a dovedit a fi exactă. Cel de al
doilea volum nu are legături extraordinar de strîns
cu primul și-l legăm de celălalt mai mult convențional,
prin existența personajelor care circulă. A mai rămas
evident trena modalităților artistice din primul volum.
E drept, o trenă de bună calitate: căci este vorba de
Marin Preda și nu de vreun oarecare prozator care și-
dibucete cuvintele și ideile.

Dar care ar fi totuși rațiunile prelungirii personajelor
în mod absolut? Probabil ele se pășesc în do-
rința de a nara niște evenimente istorice, politice și
biologice, prin intermediul cîtorva constințe fixate
bine: să aducă, dacă mai este posibil, noi date asupra
acestor constințe, care încă s-ar mai putea forma.
Aparent atât și nimic mai mult: căci în realitate, nici
bătrînul Moromete și nici Morometii nu sînt pers-
onalitățile centrale ale romanului.

În primul volum, Marin Preda a încercat să ne
descrie rolurile, termenii, unei drame trăgîndu-și
născ. Acum, cînd acesta roluri nu mai pot fi de fapt
modificate (căci Ilie Moromete nu va putea fi nicio-
dată altfel), urmează să ni se prezinte decourile dra-
mei, ale decourii, evenimentul culisei spectacolului. Vom
recunoaște, prin urmare, elemente vechi și altele noi,
care se confruntă, coabitează sau se exclud. De acestea
ne vom ocupa în rîndurile care urmează, întrucît ele
reprezintă noua teză a volumului.

Morometii. Există o familie cu acest nume, un grup
social unitar, e drept conservat prin forțe totalitare
centripete. Dar ea există. Acum unitatea a dispărut
și familia a devenit propriu și caricatură. După cei
trei băieți fugiți la București, pleacă Niculae, iar Ca-
trina părăsește și ea clanul, revenind doar sporadic.
Rămîn fetele și apoi nici ele pe de-antregul. Oricum,
o familie nu se constituie din fete și tentativa eguată
a bătrînului Moromete care încearcă să-și reducă
feciorii la el, reprezintă ultimul act disperat al celui
care înțelege că familia sa, simbolul forței sale, este
în puftefacție, sub forța unor lovituri ale soartei pe
care nu le poate evita.

Ilie Moromete. Rămîne singura figură morometeană
păstrîndu-și cu consecvență caracterul. Inteligența
excepțională, bazată pe stăpînirea unei gândiri logice,
dar și pe o viziune fatalistă, această personalitate so-
crațică a Bărgănelului din primul volum devine totuși,
în al doilea un simplu figurant într-o rețea de eveni-
mente absurde ale căror noime nu pot fi înțelese.

Niculae Moromete mai este numai prin nume un
Moromete. El a devenit activist de partid. Mai vine
cîteva zile pe acasă în concediu sau atunci cînd este
trimis cu vreo sarcină cum este aceea de a urmări
campania de strîngere a recoltei și predarea cotelor
obligatorii. El nu mai face parte din familie, el nu
mai e un Moromete dar nici un morometean. Autorul
l-a privat de oricare dintre acele calități care au făcut
farmecul tătului. Șters, anodin, executînd mecanic
ordinea sau nereușind să stăpînească o situație iușă,
fără experiența și prestigiul care se cer într-un sat
în asemenea împrejurări. Un înstrăinat.

Sătenii, toți cei cunoscuți și cei necunoscuți, vechi
și noi se prezintă ca o masă de figuranți de fundal
într-un joc de pașuni, interese și revolte secundare.
Au mai rămas din el aspectele de psihologie milenară,
numele și înjurăturile. A rămas capacitatea extraordi-
nară de disimulare, unică probabil între popoarele lumii,
care este spaimă vechi în împrejurări noi, aceeași
reacție sufletești și dorința de conservare indiferent
de condiții. Aceeași pasiune pentru a rosti niște vorbe
și porecle, cărora încearcă să le rezolve unele etimolo-
gice.

Apoi cea formă de comunicare socială care este
înjurătura și pe care numai Marin Preda a reușit s-o
aducă la adevărată ei funcție și structură. Înjurătura
ca mijloc de definire a unei situații sau individ;
înjurătura ca mijloc de defulare, înjurătura decora-
tivă — înjurătura ascultate cu admirație, atunci cînd
ele sînt bine făcute și corespund momentului.
Dacă toate personajele nu devin figuranți, perso-
najul principal este acum satul, colectivitatea aflată
în preajma destrămării structurilor tradiționale și a

aparției altora noi. Într-o astfel de situație este de la
sine înțeles că nici unul dintre personaje nu ar mai
putea avea un rol favorizat: personaje ale unei drame
istorice, ele nu pot fi stăpîne pe propria lor dramă
și nici spectatorii ei. Și satul acesta este prezentat
într-una din împrejurările cele mai complexe din
istoria trăinimii noastre: aceea a primilor ani de
după război, a etapei cotelor obligatorii și primelor în-
cerări de cooperativizare. Episodul care constituie, de
altfel, și partea cea mai rezistentă a romanului este acela
în care se istoricesc momentele zburcării constințelor
în fața noilor realități. Faștele, cum au decurs ele. Ie
știm cu toții. Sînt tragedii optimiste ale istoriei, pe
care trebuie să le judecăm direct, fără compasiune,
dar cu înțelegere. Și trebuie să recunoaștem că singu-
lul care a reușit aceasta, după încercările lui Ion
Lăncrănjan și altele mai mărunte, este Marin Preda.
Cu sinceritatea brutală și cu brutalitatea curajului, el
a spus pentru prima dată în literatură adevărul în-
tegral, fără patimă, fără refineri, fără omisiuni. Dar
dacă tragedia nu are nevoie de menajamente, ea are
nevoie de o scară de valori morale. În numele cui
și pentru cine, aceste răsturnări, cine realizează tra-
gedia tentativei de recuperare terapeutică a nenor-
ocirii umane? Probabil că singurul personaj care în-
țelege dimensiunile tragismului satului dezrădăcinat
este tot bătrînul Ilie Moromete. Dar întîmplările cărții
sînt tragice numai din punctul de vedere al momentului
în care ele au avut loc. Mai fîrziu, ele vor fi pur și
simplic uitate, după cum se scrie pe undeva. Există
tragedie, aici, în măsura în care progresul omenirii
este situat pe o dominantă tragică. Și din această per-
spectivă, volumul al doilea este cu mult superior pri-
mului. Ideea generată a lui este aceea că, dincolo de
orice răsturnări independente, de altfel, de voința
individului, umanitatea merge mai departe pe drumul
ei sinuos și obscur, antrenînd tradiții și turburînd
tradiții, descoperind în același timp că dincolo de
formele care se schimbă rămîne numai acea sete de
viață, în orice condiții ar fi ea dusă. „Oamenii însă
se ajută în postura trupurilor antichității, a lui Anotale
France din Zeller II-lea sete, a lui Solohan din Donul
Ilnistii, a lui Camil din Ciurma. Viziune cosmică, care
păstrează condiția distanțării constințelor individuale.
Heraclit știa ceva despre riul sdu: dar riul nu stă
nime nici despre Heraclit și, probabil, nici despre
sine.

MARIAN POPA

ȘTEFAN POPESCU

Odihniți-mă!

Odihnește-mă îndelung, odihniți-mă!
M-au alergat gândurile
și-am oboșit.

Mal zglobii gândurile-aleargă
și mă cutreieră,
mă calcă sub copitele lor
potcovite cu doruri și vveri,
caiele de-nțel neruginite vreedată.
Imi calcă iarba cuvintelor,
imi calcă înțelesurile din ele
de nu le mai deosebești din glodurile
întinderilor străbătute-n lung și-n lat.

Odihnește-mă îndelung, odihniți-mă!
Am oboșit și pentru voi.
Pentru voi am oboșit.
Sint voi.
Dar acum, odihniți-mă,
îndelung odihniți-mă,
ca iar să începeți într-un apoi
să-mi călcați iarba cuvintelor,
să le călcați înțelesurile.

Odihniți-mă!

M-am răspîndit

M-am răspîndit mireasmă
pretutîndeni:
cu cele trei dimensiuni
și într-a patra,
a prietenului RITSOS.

Și mireasma nu ați mirosit,
mireasma nu o ați simțit
cînd flacăra s-a făcut,
pîlpînd din pinzele înalte
ale alcoolului sufletului meu
răspîndit pentru voi toți,
să pătrundă în unii dintre voi
cel puțin,
ca o iubire muloomă,
fie și ca o iubire din milă.

Cel puțin ați
să fiu păstrat pentru mine, poimîne...
ca nu zadarnic să mă fi răspîndit.
M-ar durea nespuse.

M-am răspîndit ca o mireasmă,
să nu rămîn nimica pentru mine
nici ca să fiu un fum
și să mă rog înălțîndu-mă nesfîrșită
columnă.

Să mă despart

De mine să mă despart mai întîi.
E cel mai greu.
Ce mă ține?

Uneori — cît de ades — nu mă iubesc
destul
ca să justific răminerea alături de mine.
Deci cu ațit mai puțin în mine.
E îngrozitor.
O despărțire pe care ți-o dorești ațit,
pe cît ți-e imposibilă.
Ți se refuză inițial.

Cît doresc această despărțire.

TEOFIL BĂLAJ

Portrete în Piața Palatului

A fost o vreme cînd liniștea aceasta
a livezilor și-a oamenilor,
liniștea după amiezilor cu furnale încinse
și cu săruturi la fel,
cu grîne, cu restaurante,
cu baluri de simbătă seara
și cu nostalgii în plecările lungi,
cu păstrăvi albaștri pe genunchii fetelor —
rotunzi —

și cu alergări hăulite
pe sub viaductele Dunării —
înalte —
Cu explozii în malurile înguste
ale hambarelor pline cu păstăi violete și
galbene
și ale tunelelor suprapuse savant,
a lungilor seri cu chitare și țitere,
liniște,
neliniștea pe cei ce dormeau liniștiți
numai lingă neliniștea altora.

A fost o vreme...
A fost o vreme...
A fost...

A venit apoi altă vreme,
(sau poate era tot vremea aceea...)
Altă vreme sau tot vremea aceea,
cînd liniștea aceasta statornică,
urcătă din strădă pe trepte de marmuri,
pe trepte de lemn încrustat
și pe trepte mai înguste,
de piatră,

pe toate treptele urcătă de pretutîndeni
la balconul cel mai înalt,
rămas acolo sus să privească
la după amiezile cu furnale încinse
și cu săruturi la fel.
Cu grîne, cu restaurante,
cu baluri de simbătă seara
și cu nostalgii la plecările lungi,
cu păstrăvi albaștri pe genunchii fetelor —
rotunzi —
și cu alergări hăulite
pe sub viaductele Dunării —
înalte —
Cu explozii în malurile înguste
ale hambarelor pline cu păstăi violete și
galbene

și ale tunelelor suprapuse savant,
la lungile seri cu chitare și țitere
să privească.
Să privească și să fie privită de departe
cînd este nevoie de un răspuns la
întrebarea
dacă mai neliniștește pe cineva această
liniște.
Pentru că liniștea nu mai neliniștește pe
nimeni.
Pe nimeni nu mai neliniștește această
liniște
Pe nimeni...
Pe nimeni...
Aici...

Ne apropiem, seara...

Ne apropiem seara de noi înșine
încet,
ca și cum n-am fi siguri
dacă am ajuns acasă sau nu
după lunga plimbare
de-o zi sau de-o viață,
pe umerii altora
sau cu alții pe umeri,
după cum s-au împărțit —
provizoriu —
rolurile.

Ne apropiem aproape timid
cu dorința sinceră de a recunoaște meren
că am greșit,
și recunoaștem încă înainte de a mai fi
întrebați
deoarece tare au mai rămas multe de
făcut
pentru mine,
și oricît ne-ar face plăcere să vorbim
puțin
și despre realizări
aproape întotdeauna va mai rămîne timp.

Ne privesc copiii cu ochi foarte mari
și înțelegem repede, de cele mai multe ori,
că de fapt, tot ce-am făcut foarte bine
pină acum
este ațit de firesc pentru ei
încît ni se face rușine
că ne-am crezut o clipă eroi.

Ne apropiem seara de noi înșine
nu ca de un străin
ci ca de un prieten
care simte nevoia unui sfat adevărat
și ne sfătuim să fim noi înșine
și milne indiferent de ce s-a întîmplat azi,
și dacă ni se pare că sfatul acesta
e prea greu de urmat
înseamnă că nu e bine...

Tatăl și fiul

Sculptorului Gh. Apostu

Alpii s-au aplecat peste umerii orașului
împingîndu-și stîncile pe drumul lui
Napoleon
pină în fața primăriei din GRENOBLE
la picioarele unui gorun tînăr.

Gorunul le-a mingilat după datini,
prin ștutele locuri le-a mingilat,
și le-a dezbrăcat peste noapte
de așchii
și le-a făcut să se țină de mină
ca într-o horă mai mică, oșenească.
Oamenii au învățat repede
pașii și strigăturile
și Alpii sint mîndri
ca tatăl de fiul cel bun.

Pentru isprăvile pietrelor lor sint mîndri
și pentru bucuria frumoșilor bărbați din
Provence
care cîntă și dansează oșenește...

Amurg breton

Castelele murind în picioare,
murdare de ani,
își alungă umbrele și cărările
pină dincolo de podurile șubrede
și de zănelui cu apă
de frica altor pași decît cei cunoscuți,
de frica altor cîntec decît cele știnite,
de frica cea mare
a fetelor înalte și slabe
ofilite în sala portretelor de familie
lingă albume uzate și lingă ceașca de cesi.

De frică...

Alături,
Cîmțirele noi, cu merii încercăși de
fructe
amintesc istoriile adevărate ale castelului
pentru că amintesc păcatul acela, inițial.

Eve robuste, în dollu frivol,
privesc cu o tristețe foarte mincinoasă
crucile și mormintele aproape proaspete
mai mult pentru a se asigura că sint
într-adevăr
văduve
în toamna aceasta bretonă
ademenitoare și veselă
ca o lbovnică sănătoasă.

Undeva s-a aprins o lumină vremelnică,
asemenes unei păreri,
așa cum se aprindea și acum o sută
de ani
cînd bunicii văduverei acesteia, tinere,
priveau spre fereastră lui
CHATEAUBRIAND cel tînăr
de curînd venit de la oraș

puțin oboșit de tristețe dar harnic în
dragoste și la scris
Aceleași livezi sănătoase, atunci ca
și-acum
întepau borangicul amurgului
cu rotunjimile ispititoare
ale foarte opritudului și-attit de rivnitudului
fruct...

ION AUREL MANOLESCU

Toamna periferică

Cobor tăceri din streășini pîndind
amurguri ude,
Cu frunze-n pleoape, toamna se caută,
cerșînd.
Și seara, despletită, din neguri se adună,
cînd umbre prind lumina și o privesc
sfîrșînd...

Un felinar, cu noaptea în spate, lenevește
făcînd cu ochiul toamnei lungită pe
maidan...
Iar vîntul își ascute printre uluci cuțitul
privînd cum își alungă plămîinii, un
castan.

Un flașnetar mai vinde destine pe doi lei
simțînd în case toamna scurgîndu-se
jilav...
...Lingă o stea de seu se miră o femeie
că moartea-a făcut inger dintr-un copil
bolnav...

Peisaj

Toamna trecea pe străzi
dărînd gologani de frunze mlînilor
pămîntului.
Umbre coborau de pe umerii inserării
binecuvîntînd lacrimile streșinilor.
Noaptea deschidea ochi de lumină
în fiecare fereastră.
Vîntul își frîngea genunchii în fiecare
poartă

adunînd inimile frunzelor
ca să le soarbă flăcările și toamna...
...A trecut întîi un copil alb
lungit într-un pat de lemn, între flori,
zimbînd cenușiu — ca unei jucării, —
celei din urmă tristeți și celei dintîi
bucurii...

(A pornit spre cer, — de pe maidan...)
În păr i se oprise o rază, — frîntă
din soarele unui castan...
Copilul pleca departe, departe,
pe drumul unui basm cu-argint de lună
ca să îl facă inger Maica Domnului cea
bună...

Apoi, nu a mai fost din nou, — nimic...
...Ci doar asa, parcă în chip de veste,
o ploaie măruntă a plecat după dric
ca să-i spună copilului la ureche, o
poveste...

VASILE ZAMFIR

Pasărea din inimă

O rîndunică
îmi traversează inima țîpînd

de furtunile care se zburăumă în ea.
Rîndunica va mai ajunge la cuib,
treclînd prin inima mea!

Destăinuire

Citesc în stele, atent,
aidoma cum,
nelămurit,
citesc
în fluviul timpului.
Dăltuiesc în inimă
cum aș dăltui într-o cremene.
În sine și inimă
ard flăcările mare,
amestecate
cu esența iubirii,
cu miera zilelor
din cale-afară de densă,
și-n cleștele, peste măsură
de-nordat, al clipelor
string nopțile,
care numai pe mine mă dor.

TRAIAN LALESCU

Avariție

Ce-mbletor e valul de cuvinte
Sfîrșit într-un ocean de căutare.
Ca strania sirenelor chemare.
Mă-nvăluie în vraja lui fierbinte.

Piere-n adine, mai împlinit răsare,
Urzînd din gînduri, gîndului vestminte.
Mă ține-n loc, mă-ndeamnă înainte.
În mine-l simt, îl chem din depărtare.

Adun, aleg, avid după-mpîlnire,
Tot mai zgîrcit cu fiecare clipă
De dulce, dureroasă-agonisire.

Dar va veni — presimt — se-apropie ora
Cînd, simplu, slovele vor prinde-aripă.
Din tot ce-am strîns să dărui tuturor.

Café de la Paix

Un schvartz stringea în jurul lui, grămădă,
Poeți firavi, îndrăgostiți de stele,
Înghesuși pe două canapele
La adăpost de crivăț și zăpadă.

Prin nori de fum se înălțau castele,
Cu turnu-nfipt în cer, ca o bravadă,
Iar visele se revărsau, cascadă,
Peste-acalmia gravei cafenele.

Spre mesele cu domni și domnișoare,
Cu buze moi și cu purtare-aleasă,
Porneau platourile-aromitoare.

Și-n dulcea atmosferă de far'niente,
Acolo-n fund, la cea din urmă masă,
Moceau vulcani, se înfruntau curente.

Autocritică

Da, sint vestut. Îmi dau prea bine seama,
Iar celor ce mă rîd le dau dreptate.
Mi-s versurile tot mai demodate,
Din pinza lor se cam destramă scama.

Prea rar m-avînt pe drumuri neumblate;
Nu sint modern: aici mi-e toată drama,
Subtilului abscons nu-i plătesc vama
Și nu plonjez în strofe-alambicate.

Zle unii să o las mai bine moartă,
Iar sfatul nu-i lipsit de-nțelepciune.
(Sonetul astăzi nu prea se mai poartă.)

Și totuși, plin de îndărătnicie,
Mai scurm cenușa, după un tăclune,
S-aprînd eu el un strop de veșnicie.

MARIUS ROBESCU

Ad

Reci sint genunchii tăi, zeță,
astfel că eu îmbrățișîndu-l
mă fac trup de marmoră
cu nervi uscați.
Sint tot închis într-un cristal,
păianjen cu veninul mort în ceafă.
Galbene descărcări îmi vin
în lărgile pupile submarine
și, pești de ceară străvezii
și-n ei organele avienind.
Pină cînd plictisită
lași fulgerul de sus
și-mi rupi infățșarea
-ntr-o clipită.
Reci sint genunchii tăi
Iar eu de tine stau lipit cu tîmpla
și-abia în tălpi mai sint suflarea gurii
prin care spun
cuvinte vii
lemurii.

Putna

Cad frunzele pe clopot.
E timpul deci. Fă-mi vola:
pădure și nori
și stea muritoare
înalță-le-ntr-o sfîntele țipare.
Pe toate primește-le
în neclintire
sub curata zăpadă.
Și-n mijloc, ziditorul odihnească-și
fruntea pe crucea de spadă!

Țară

Trece amurgul, topînd cu botul
muntele fraged, încununat.
Limpede fie și întru-totul
cerul sub care ne-am așezat.

Sabia rece cade în vale,
surpă cometa străjile sale.
Tălpile dese în pribegie
le-nmugurește o unghie vie.

NELU OANCEA

Umbre de cai

umbre de cai fără cai
vin și întuneacă
ora și locul
locul și sorocul

o gură de vînt
le strigă la rînd
și le duce pină-n
umbra de fîntină
unde le adapă
în umbra de apă

numai pe una
o să încalce luna
pe celelalte
stelele nalte

și de va cădea o stea
o să plece cineva
umbra calului s-o ia

ureci în scară
dai de seară
de pe greabănul rășfrînt
moi piciorul în pămînt
peste crupă
pe sub crupă
ca Nainte și cu După
tot țărina le astupă

cînd să treci din vale-n deal
umbra iar devine cal
de atîta mineral

și te-aleargă
și te umblă
pină cînd te face umbră

o gură de vînt
te strigă la rînd
și te duce pină-n
umbra de fîntină
unde te adapă
în umbra de apă.

Buruiană în amurg

Loc de astîmpăr, loc burulent,
se sparge clipa-n spini și ziua scade...
frunzele mici, portocalii brancarde
păzesc un echilibru neclintit

Și chiar pentru paianjenii cetății
arată legea că e timp avers
cînd buruiana trece-n univers
prin marea grîdă a singurătății...

MIHAIL CRAMA

Strămoși

La Plevna și la Oituz
mi-am căutat strămoșii. Veneau
cu gamele-n mîini, nobărbierii,
și întrau în propria noastră piele
semănaînd cu noi; poate eram chiar noi.
Unii veneau de la Războieni, alții de la
Posada

sau chiar mai de departe.
Nu erau de loc oboșiți —
dimpotrivă, cîntau.
Cînd începeau să țâcăne mitralierele
deveneau înalți ca ciocirile
pe cîmpul de moarte, care oficial se chema
cîmp de onoare.
Soarele bătea într-o dungă
pentru fericele României care se nașteau,
și spre seară, cînd luptele erau terminate,
Plevna și Oituzul
se retrăgeau în Războieni și Posada.

ION TUDOR

Unde-mi sint gîndurile?

Unde-mi sint gîndurile,
oare unde-mi sint?

Sint risipite
pretutîndeni,
aici
și nicăieri.

În pragul toamnei,
doresc să le adun
pe toate
la un loc,

să le privesc,
apoi să se spulberă,
ca frunzele
în vînt...

MAMA

Mama, când mergeam acasă — și tu mergeam mai des — și tu mergeam în viața, vara sau iarna — mă întreba de fiecare dată, invariabil:

- Să tai puțul acela?
- Nu-l tăia, lasă-l, îi spuneam eu.
- Ea-l tăia, da-l în focul lui.
- Mai bine taie curcanul.
- El, curcanul îl mai lăsam, îl las...
- Puțul era altul, de fiecare dată, dar ea vorbea de parcă ar fi fost același. Ne aminteam astfel de copilărie și de tata, fiindcă asta erau vorbele lui, el spunea mereu așa, când stăteam prost cu de-ale gurii, spre primăvară, mai ales. „Ce să fac demincare, Simioane?” întreba mama. „Taie puțul acela de găină!” răspundea el. „De unde dracu să-l iau, doamnă iartă-mă.” „Atunci, taie curcanul!” Vorbeam de altele, după ce ne aminteam de puțul și de copilărie. Ea vorbea mai mult, ce-i drept. Mă certa, dacă mergeam singur — „De ce-ți lăși familia de capul ei?” — iar dacă mergeam cu ai mei, se plîngea.

- Uf, că n-am apucat să schimbăm o vorbă împreună! spunea ea.
- Nu-i nimic, viu din nou, la iarnă!
- Și vii singur, nu-i așa?
- Da, viu singur...
- Îi mai bine... Și-acum ia ouăle astea...
- Ia-le, că Irina asta a ta e cam domnoasă...
- E fată bună, da-i cam domnoasă!

- Plecam și tu mai veneam câte-un an uneori. Și ea mă întâmplina, când veneam, cu aceeași întrebare. Și-mi spunea pe urmă ce se mai petrecuse prin sat. Era ca un seismograf, înregistra tot, fiecare vorbă, orice mișcare psihologică, orice modificare de atitudine, pozitivă sau negativă.
- Așa-mi pare de bine că-ai venit! mi-a spus ea într-o vară.

- Dar de ce, mamă, ce s-a-ntimplat?
- Nimica, da-i mai bine să fii aici...
- Îi bine, dar de ce, ce-i cu dumneata?
- Nu-i nimic, măi copil!
- El, nu-i, la spune-mi!

- Mi-a spus, a vorbit, mi-a reproduș cu exactitate ce se spunea prin sat, ce auzeau ea de la unii și de la alții.
- Și nu s-zvonuri, să ști! a întărit ea.
- Dar ce năba or mai fi și astea, dacă nu s-zvonuri?

- Nu știu, de așa se zice, că s-or înțelea!
- Cine, mamă?
- Cine? Cel mari!

- Se referea la conferința de la Geneva, la o eventuală înțelegere, în ce privește soarta noastră și a țării noastre. Există o anumită atmosferă atunci — nu știu dacă ai sesizat-o — și ea se nelinștea pentru mine, pentru noi toți, care fuseserăm săraci lipșiți și-acum aveam rosturile noastre, lucru cu care se mîndrea ea nespus de mult.

- Mie nu mi-l a ride, a spus ea atunci, dacă a văzut că n-o iau în serios, zău așa!
- Dar de ce, mamă?
- Cum de ce, crezi că-o să mai pot eu

- Atunci de ce-i păcat, spune-mi și mie!
- De muncă, de lucru, dumneata!
- Da, știu, mi-ai spus să-mi mai spun...
- Mi-ai mai spus-o, lasă!
- Și de ce nu-mi ascuțat?
- S-a mințit, cum nu se minșea de mult.
- Cum să stau eu acasă, măi copil? mi-a spus ea. Cum o să stau eu cu minșile în sin?
- Cum poți tu să-mi ceri așa ceva? Cum de nu vă gândiți voi că eu, dacă nu muncesc, mor mintenasi, cade viața din mine?!

- N-am stăruit, am lăsat-o în treaba ei, l-am dat pace.
- N-al vrea să vii să mai stai și la noi, iarna? am întrebat-o eu altă dată.
- Eu știu, măi c-aș veni!
- Păi hai atunci, de ce mai stai pe gânduri?

- Da doamna ta ce zice, nu-i contra?
- Cum o să fie, ea mi se plînge mereu că ești cam răcoroasă față de ea, nu-i vorbești ca unui copil de-al dumitale!
- Așa, păi ea nu știe că nici nu te poate una ca asta?
- Ce, mamă?

- Să-i vorbești unuia care nu ți-i copil, ca și cînd ți-ar fi!
- Bine, dar la noi vii?
- Să mă mai gîndesc!

- A venit în cele din urmă, a lăsat casa și ce mai avea pe lingă casă în grăia unei vecine și-a venit. Dar n-a stat nici două săptămîni aici. Se plitcise de moarte.
- N-avea ce face. Dădese toată ziua, stergea praful, udea florile, spăla și freca și-o lua de la capăt, cînd împrăvea. Dacă-i spunea Irina să stea locului, se supăra și pleca.

- Da nu v-ati supărat, că plec? m-a întrebat ea, cînd am condus-o la gară.
- Nu, mamă, da ai fi putut să mai stai.
- Dacă-ai fi putut, ai mai fi stat.
- Și de ce n-ai putut?

- N-am putut, și gata, ce să mai tot vorbim...
- A ajuns și la cauza adevărată a plecării: stînjeneala. O incomodau zidurile, o strîngeau ca în chingi. I se părea, mi-a spus, că-i suspendată undeva. Intr-un gol, acolo, la etaj.

- Să nu fize de mine, a adăugat ea, zîmbind complice, da eu n-aș putea trăi acolo. M-aș îmbolnăvi, as muri...
- Nu rîd, mamă, dar uite că noi trăim!
- V-ai înțeles, știu eu... Ați intrat mai tineri în viața asta. Dar eu...

- Ea se tinea bine și era tot ca atunci, cînd ai fost și tu la noi, iarna, cînd ne-am întîlnit noi. Era ca prîrjolul și stia altele, toată povestea asta, la fiecare om în parte, mai bine decât orice altcineva.
- Nu-mi plac copiii de-acum, mi-a spus ea într-un rîd, nu-mi plac de fe!

- Dar de ce, mamă, sint răi?
- Ba nu, da-s din ce în ce mai puțin și-s numai de două feluri!
- Cum adică, de două feluri?

- Așa, bine, unii-s frumosi tare, peste fire, parcă-s turnați din lacrimi, iar alții-s urți, ca dracii...
- Și de ce crezi că-s așa?

- Nu știu!.. Mă întreb și eu... Lumea-i mai nepăsătoare... Poate și de asta... Nu știu...
- Golea casa și curtea, cînd plecam. Tăia cite patru și cite cinci pui, nu unul, păstra unul din grădina și nădea pline din plinea pe

societăți, cum s-au luptat ei atunci, prin '30 sau '32, să-l aducă aici. Rezultatul n-a fost însă cel scontat, cel așteptat. A fost, adică, la început. Omul a luat o secție în primărie și-a pus-o pe roate, a modernizat-o, atunci, cînd se vorbea mai puțin de asemenea lucruri, a reorganizat procesul de producție, a schimbat totul, împreună cu maistrul și cu muncitorii. Asta a fost și a rămas una din lucrurile cele mai interesante ale activității desfășurate de domnul Pășuică în perioada respectivă, că era apropiat de muncitori, cu toate că provenea dintr-o familie de negustori de cai, de geambasi cu bani buni în buzunare. Era stimat și iubit pe vremea aceea, la fabrică și în oraș. Purta și atunci o anumită poreclă — domnul cu plete — fiindcă avea, într-adevăr, niște plete de toată frumusețea, un păr lung, eminescian, care îi scotea și mai mult în evidență statura sa dreaptă și profilul roman, demn și măreț, dirz. Și dacă exista vreo diferență, în privința porecii, trebuie spus că ea tinea de simpatia și admirația celor care l-o dăduseră atunci, a fabricii întregi. Surparea lui — ratarea, fiindcă e vorba de un proces lent și lung, de ratare — poate fi urmărită și din acest unghi, al prestigiuului pe care l-a avut într-o vreme și pe care nu-l mai are acum, nu-l mai are deloc. Porecla a devenit renume, a rămas adică numai ea, ca o amintire, ca o umbră a unei înălțări, din vremea de-părtată a tinereții. Omul poartă și acum plete, are un păr falnic, merge cu același pas, e drept ca luminarea — ca brădul din munte, nu ca luminarea — dar nu mai e decît o copie slabă a celui ce a fost cîndva, a celui ce ar fi putut să fie. S-a plafonat, s-a surpat, cu inecul, pe drum. La început, a mers bine, a muncit mult și cu rezultate promițătoare, ar fi putut trece în domeniul cercetărilor, cu timpul, aici sau în altă parte. N-a mai trecut, nu s-a mai dus pe nicăieri. S-a căsătorit — e de menționat că a trăit frumos, exemplar chiar, cu femeia cu care s-a căsătorit, a avut trei sau patru copii — și-a început apoi, de la un timp, să existe și să evolueze în virtutea inerției, să fie doar unul des, juca tenis simbăta după amiază și duminică dimineața, la vila din poiană. N-a făcut afaceri, cum au făcut alții, care au colaborat cu nemții cu scop și cu folos, n-a mers prea departe cu prietenii astea ale lui. Dar de laudat tot l-a laudat pe nemți, pe hitleristi, de fapt — și pe laboratorii lor de-aici, pe antonescieni — în diverse discuții, în fabrică și în alte părți. Ba, într-un timp și-a scris și a publicat niște articole — ce nevoie avea el de-așa ceva? — în ziarul care apărea atunci în oraș, ziar reacionar, bine înțeles, cu orientare extremistă, de dreapta. Nu mai tin minte articolele astea, știu doar de unul singur, că cerea, prin titlu și prin ceea ce scria în articol, ordine și disciplină, cit mai multă ordine și cit mai multă disciplină, și că avea drept motto două versulete

— făcute de cine știe ce scribălas de-al mareșalului:

- Cine limbă lungă are
- Cînd ani va săpa la sare!

Lucrurile astea se petreceau în timpul războiului.

În anul imediat următor eliberării — și eu mă gîndesc că atunci s-a verzut el complet, s-a continuat dacă nu să surpe, singur, nevoit de nimeni — omul a devenit ceea ce fusese în prima tinerețe, a încercat să devină, să se regăsească pe sine însuși, să treacă peste anumite lucruri, să ardă niște etape. Poate că a făcut-o cîntînd, fără nici un interes mărunț, de moment. Crede, totuși, că în întoarcerea asta, în revenirea la vechia atitudine, a jucat un anumit rol, namărturisit, înconștient, comportarea lui dinainte, prietenii din anii războiului, convingerile pe care le nutrise și le afișase el atunci.

Omul se simtea cu musca pe creier — era mîlîit, și musca asta era verzut și mare, păroasă și grasă, se vedea de departe — și-a căutat în grabă să repare ceea ce stricase. Și-a stricat, parcă, și mai mult, în loc să îndrepte. A forțat și-a precipitat lucrurile. A devenit cum nu era, înflăcărat, pasionat. Și-a desfășurat atunci o muncă aspră și susținută, pentru ridicarea uzinei din ruini. Și s-a înscris, bineînțeles, în partidul comunist. Gestul părea — și cred că era așa — sincer, firesc. În orice caz, locul lui nu putea fi în altă parte, tînd seama de activitatea pe care o desfășura, de pasiunea și de înflăcă-rarea care puseseră stăpînire pe el. Numai că pasiunea și înflăcărrile lui erau cum exagerate, erau insolite cel mai adesea de o anumită notă, de rigiditate și de fanatism. Dar erau sincere, omul nu mintea, nu juca teatru. Și dacă existau anumite disonanțe, ele erau exterioare, sau în afară. Unele, însă, sau nu și în adînc, în inconștient, fiindcă minciuna — există, totuși, o minciună, involuntară, cîntînd — se infiltrase puternic în conștiința omului, sub sinceritate. Vreau să spun că ar fi fost altceva, cu totul și cu totul altceva, dacă n-ar fi existat episoadele amintite, cu articolele și cu prietenii. Acestea și noul lui exces de zel, patosul acela exterior, de împrumut, care l-a tras și mai mult în jos, îndepărtîndu-l și mai tare de ceea ce fusese cîndva, de ceea ce ar fi putut să fie. Într-un timp, a încercat să se trezească, să se regăsească, dar n-a reușit nici de data asta. Dimpotrivă, a sărit la celelalte extremități și a devenit, din om rigid și aspru, neîndurător cu toți cei care săvîrșiseră sau săvîrșeau greseli — excesiv de înțelegător, fîbrățișind cu pasiune un fel de liberalism, fals și panicard, găunos. În ultimii ani, mai ales, a devenit apăsătorul tuturor „nedreptățiilor”. Vorbește mereu, și cînd trebuie și cînd nu trebuie, de grăia pe care e bine s-o manifestăm față de om, boicotarea o anumită perioadă — perioada imediat următoare eliberării — calificînd-o drept rigidă, dogmatică, stîlcoitoare etc. etc. Și face lucrurile

astea cu pasiune și cu sinceritate, cu o pasiune și cu o sinceritate sub care nu mai e nimic, care cad în gol, într-un gol imens și cumplit. De meseria lui, de profesia pe care o îmbrățișase cîndva, de mult, n-am mai amintit, fiindcă și el a uitat de ea, cu desăvîrșire. Și dacă o mai practică, încă, o face în virtutea inerției. De altfel, asta cred că e caracteristica principală a comportării sale actuale: că trăiește și se mișcă în virtutea inerției. Îi văd uneori plîmbîndu-se prin oraș — drept și falnic, înalt și suplu, cu părul său sur și frumos zburîndu-i în vînt, privind lumea cam de sus, stînd cu un cap deasupra altora, mișcîndu-se și evoluînd totuși, de pe o străcă pe alta, ca o epavă în derivă.

TOVARĂȘI DE DRUM

„Jurcă e tehnician acum, la 517. A făcut contestate, în privința excluderii. Da, dar atunci, cînd cu excluderea, el nici nu era inovat, nu era principial inovat. Se lăsase antrenat pe o anumită pantă, cum se zice. Se agitate mult, dar și luase multe, de la alții, de la domnul Benedict, de la Abel B., de la Măzepsa și încă de la vreo cîțiva, cu care era în relații foarte strînse atunci. Erau prieteni, ce mai, erau ca un mînușchi de nedeștept. Umblau peste tot împreună, la club veneau împreună, la spectacole și la restaurant. Și vorbeau în permanență, mereu aveau ceva de discutat. Mereu puneau ceva la cale. Și se uitau de sus la alții. Stiau ceva, vroiau parcă să spuie. Prin '56 se întimpla asta, din primăvară pînă în toamnă. Și ei luau parte la o anumită forțoteală, la o ridicare înecată dar sigură, împotriva unor lucruri mari, pentru care luptaseră și ei, unul măcar. Se vede însă că luptaseră de formă și că se gîndiseră și se așteptaseră la altceva. Poate, nu știu. Ceea ce știu, e că făceau școală cu Jurcă, îl îndocințau, îi băgau în cap cite toate, lăudîndu-l pentru că era bătaios și curajos, cîntîndu-i în strună, dintr-o anumită parte. Omul asculta și aduna, fără să vrea. El era, într-adevăr, bătaios și curajos, dar era și anarhic din fire, nesupus, greu de mîlădit. Și-atunci, poate că era și nemulțumit un pic, fiindcă nu ajunsesse unde ar

de morala proletară și-și vedeau de treburile... Eu nu puteam face așa... Poate că eram obsedat și de anumite dădăceli de-acasă... Părinții mei, oameni de la țară, nu erau de acord cu intrarea mea în activul de U.T.M.... Ei abia așteptaseră să împrăvesc școala pedagogică și să mă întorc pe urmă în sat... Se pregătiseră cu toate, cu mobilă și cu trusou... Mă mîrșite într-un an-doi... „Cum o să lucrezi tu acolo? zicea tata. Să-mi umbli pe țoșni coclearie, singură, ori cu cine știu, ce hăidăi?!”... Ai să ai unghi o depravată? Și să mă faci, de ris... „Și eu, săraca de mine...”... Era cam cînd l-am cunoscut pe Mihai... Eram ca o coșofană, c-așa îmi ziceau uneori, colegi, după ce le povestisem eu un vîs de-al meu, din copilărie, cu o pasăre fantastică, neobișnuită, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din pricina visului aceluia ori pentru că eram neastîmpărată și ageră... El, Mihai, lucra la partid și era cu vreo cîțiva ani mai în vîrstă... Cînd ne-am cunoscut, s-a nimerit că am fost amîndoi pe teren, la Cosmina, în fundul muntelui... Dar nu, s-a întimplat nimic între noi... Nici o pomenală... Omul s-a purtat ca un cavaler de vremea noastră, cu politețe și cu o grijă pe care băieții noștri nu le prea aveau... „Trebuie să fie pe-acea o tovarășă de la U.T.M., n-ai văzut-o?” a întrebat el cînd a intrat la sfat. „Da, eu sint!” l-am răspuns, roșindu-mă și neobișnuit, cu un penaj verde și stîlcoitor... Nici nu știu, de fapt, ce îmi ziceau ei așa, din

Lirică franceză

În atelierul lui BRÂNCUȘI

Dialog cu G. C. Argan despre Brâncuși și Lucian Blaga

Giulio Carlo Argan, ilustrul profesor de Istoria artei de la Universitatea din Roma, este un partizan al clasicității. O judecată de o claritate unică, cu limpezimi de cristal. Un spirit metodic, în sensul pascalian al cuvântului.

De o mare noblețe, Argan omul își face o impresie puternică. Degetele sale lungi și expresive au o gesticație proprie, inimitabilă.

CE AȘ PUTEA SĂ SPUN, OARECUM ÎN PLUS, FAȚĂ DE CEEA CE SE CUNOAȘTE DESPRE ARTA LUI BRÂNCUȘI ?

Prin el, sculptura a ajuns la limitele realității. Evident, pe alte planuri, sculptura acestui clasic se aseamănă cu sculptura Eladei, cu aceea a genialilor anonimi ai veacului al VI-lea î.e.n. Procesul de esențializare al creației brâncușiene se realizează în cicluri. Supus puterilor fără de moarte ale spiritului creator, materialul devine în mâinile lui Brâncuși receptaculul viziunii sale despre lume. În arta lui vedem efortul materiei însăși către formă, către viață și volum, indicând un mod surprinzător de coezistență a spațiului cu timpul. Opera sa rezumă plastic — ne spune Aragon — „o sinteză completă a formelor spirituale”.

Asistăm fascinați la convertirea gestului creator în act de cultură. Concepția sa despre lume — Weltanschauung-ul lui — e fructul unei înțelepciuni străvechi, legind prezentul de cel mai îndepărtat trecut mitic.

Brâncuși a creat un nou limbaj plastic. Vocabulele lui se ridică la valoarea de simboluri cosmice. Prin ele volumele trăiesc în spațiu. Se introduc noi parametri în gândirea plastică a lumii.

Numai Brâncuși și Picasso au sentimentul istoriei. La Pablo Picasso istoria merge în extindere; e un fenomen de dilatare în plan.

La Brâncuși fenomenul merge în adânc. Nu tinde la diferențierea la nesfârșit a lucrurilor, ci la unitatea lumii.

Concepția lui despre artă reflectă plastic mărimea înțelului și a spațiului. „Lumea formelor pure” afirmă triumful spiritului creator asupra materiei.

BRÂNCUȘI ÎNAINTE DE TOATE ESTE UN FILOZOF.

Brâncuși este înainte de toate un filozof, în sensul pur pe care-l avea noțiunea în antichitate. Materia primă a artei lui e gândirea, o gândire elaborată lent, aducând în planul înțelegerii contemporane valori eterne din adânc.

Arta sa nu are un caracter folcloric.

Este o artă populară, ca expresie a unei culturi populare majore. Cultura populară este apanajul exclusiv al acelor colectivități umane oprite de veac după veac. În ea tranșează de setea de absolut și setea de libertate. Torida artă africană, ca și cea brâncușiiană, au același caracter dominant: sinceritatea. Arta populară luptă în opoziție cu aceea a unei clase privilegiate. Înțind rădăcinile străvechi ale poporului său, Brâncuși a depășit hotarele naționalității.

„Non si puo fare la storia della civiltà, senza fare la storia delle arte”.

Alături de Brâncuși, dintre români, se relevă astăzi din lume Blaga.

Complexa personalitate a acestui gânditor — în egală măsură, dramaturg, poet și eseist — impune un sistem nou și original în gândirea europeană. Tezele lui filozofice deschid orizonturi vaste în problematica stilului. Este primul care o adâncește „ca stil de viață”.

Cercul de informare, denumit de Lucian Blaga „orizont”, nu e, în analiza finală, decât accent axiologic, cum de altfel am scris în studiul meu „L'Art et la technologie moderna” publicat anul trecut în Arte e cultura nella civiltà contemporanea.

Blaga demonstrează că reflecția umană este înfii de toate un act de valoare. În Orizont și Stil, iniția carte din magnifica sa trilogie a culturii, categoriile abisale se raportează la un orizont dat, pe care le încarcă cu accente tonice. Privit din această perspectivă „spațiul mioritic” se impune ca un orizont al fondului primar românesc, încercat cu accente de valoare.

Există o puternică legătură Brâncuși — Lucian Blaga. Au un fond comun.

NICU FILIP

FILOPPO LIPPI „Madona”

A. HOLBEIN „Portretul unei tinere”

LUCAS CRANACH „Madona cu pruncu”

GUILLAUME APOLLINAIRE

UMBRĂ

Ită-vă din nou lingă mine
Amintiri ale tovarășilor mei morți în război
Măslinul vremii
Amintiri care nu mai sînteți decît una

Cum o sută de blănuri nu fac decît un mantou
Cum toate miile astea de rani nu fac decît un
articol de jurnal

Apărentă impalpabilă și sumbră care ați luat
Forma schimbătoare a umbrei mele
Un Indian pentru todeauna la pîndă
Umbră vă cărați lingă mine
Dar nu mă mai auziți
Voi nu veți mai cunoaște poemele divine pe care
le cînt

Pe cînd eu vă aud vă mai văd
Destine
Umbră multiplă soarele vă păzească
Voi care mă iubiți îndeajuns ca să nu mă mai
părăsiți

Și care dansați în soare fără-a stîrni pulberea
Umbră cerneală a soarelui
Scrisură-a luminii mele
Cheson de regrete
Un zeu care se umilește

(Calligrammes — Etendards)

O FANTOMĂ DE NORI

Cum era în ajun de paisprezece iulie
Cam pe la ora patru după amiază
Coborîi în stradă să văd saltimbanci

Oamenii ăștia care fac tumbe în aer liber
Incep să fie rari la Paris
În tinerețea mea înțineați mult mai mulți decît
astăzi

Au plecat aproape toți în provincie
O luați pe bulevardul Saint-Germain
Și pe o mică piață între Saint-Germain-des-Prés și
statuia lui Danton

Intîlnii saltimbanci

Mulțimea îi înconjură mută și resemnată să aștepte
Îmi făcu loc în cerul acesta ca să văd totul
Greutăți formidabile
Orașe din Belgia ridicate cu brațul întins de un
muncitor rus din Longwy
Haltere negre și scobite care au drept trunchi un
fluviu închegat

Degete răsucind o țigară amară și gustoasă ca viața

O mulțime de covoare murdare acopereau
caldarimul

Covoare cu niște cute ce nu se mai desfac
Covoare aproape cu totul de culoarea prafului
Și pe care citeva pete galbene sau verzi stăruie
Ca o melodie care te urmărește

Îl vezi pe individul ăla slab și sălbatic

Cenușa părinților îi iese-ntr-o barbă căruntă
El își poartă într-astfel întreaga ereditate pe față

Pare că visează în viitor
Răsucind mașinal o caterincă-fanfară
A cărei voce se vaieță fermecător
Gilgieturile cuacurile și surdele gemete

Saltimbancii nu se mișcău
Cel mai bătrîn avea o flanelă de culoarea acelu roz
vioriu pe care-o au în obraji anume copile
fragede dar aproape de moarte

Acest roz se strecoară mai cu seamă în culele ce
le-mprejnuie uneori gura

Sau lingă nări
E un roz plin de trădare

Omul acesta purta într-astfel pe spate
nuanța ignobilă a plămînilor lui

Brațele brațele pretutindeni păzeau

Al doilea saltimbanc
Nu era îmbrăcat decît cu umbra lui
Îl priveam îndelung
Fața lui îmi scăpa cu totul
E un om fără cap

Un altul (în fine) avea aerul unei haimanale
Al unui apaș bun și ordinar totodată
Cu pantalonii lui bufanți și jartierele alea
N-o fi pîrînd un pește după țoale

Muzica tăcu și începură discuții cu publicul
Care ban cu ban zvîrlit pe covor suma de doi franci
jumătate

În loc de trei franci cît fixase bătrînul ca preț
al tumbelor

Dar cînd fu limpede că nimeni n-o să mai dea
nimic

Se hotărî să se-nceapă ședința
De sub flășnetă ieși un foarte mic saltimbanc
îmbrăcat în roz pulmonar

Cu blană la încheieturile miinilor și la glezne
El scotea țipete scurte
Și saluta depărtîndu-și frumos brațele
Cu miinile deschise

Cu un picior îndărăt gata pentru ingenunchiere
El salută astfel în cele patru puncte cardinale
Și cînd merse pe o minge
Trupul său subțirel deveni o muzică atît de gingașă
că niciunul dintre spectatori nu rămase insensibil
Gîndi fiecare
Și această muzică a formelor
Nimici pe cealaltă a flășneteii mecanice
Pe care o rîșnea omul cu fața năpădită de strămoși

Micul saltimbanc făcu roata
Cu atîta armonie
Că orga încetă să mai cînte
Și organistul își ascuse fața în miinile
Cu degetele așemini coborîtorilor din destinul său
Foetusi minusculi care-i ieșeau din barbă
Noi strigăte de Piele-rosă
Muzica îngerească a arborilor
Dispariție a copilului

Saltimbancii ridicară marile haltere în vîrfurile
brațelor

Ei jonglară cu greutatea

Dar fiecare spectator căuta în el pe miraculosul
copil

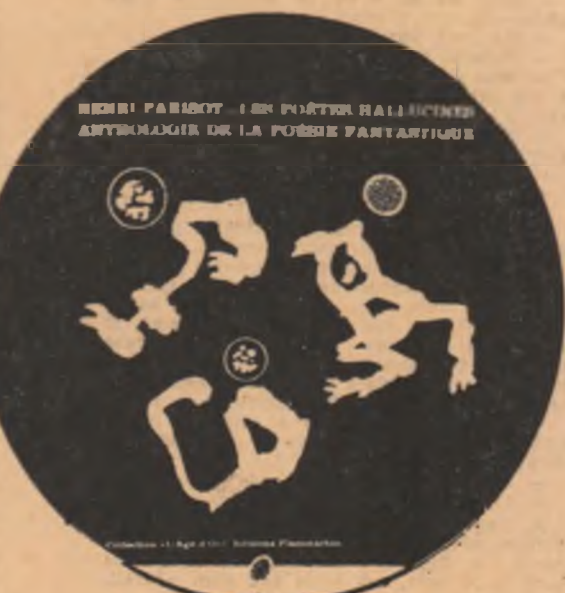
Secol o secol al norilor

(Calligrammes — Ondes)

În românește de TAȘCU GHEORGHIU

LIRISM ȘI HALUCINAȚIE

Percepție fără obiect, halucinația poetică este și nu este exercitată în vid. Halucinația poetică e mai mult o formă particulară de spectacol oniric, mai „substanțializată”, mai „materializată”, mai supusă unei realități teatrale. Halucinația în inimă sau în marginea visului. Halucinația poetică se manifestă ca o tălăzuire obscură din interior spre interior, o tensiune ascunsă care ne zguduie spiritul pînă la destrămare, un seism al acului „espaces du dedans” pe care încercăm să-l exprimăm de pildă lirica unui Michaux. Halucinația vizuală sau viziul halucinant. Realitatea fluctuantă, multi-dimensională și stranie unde se desprind, în succesiuni bruște sau lente, scenele halucinatorii, e a visului, a stării onirice a spiritului. Eschil, Shakespeare, Racine, Goethe, Novalis, Eminescu și alții au integrat firesc viziunile lor această supra-realitate fecundă și revelatorie a visului. Roger Caillois, autor între altele și al unei interesante Anthologie du Fantastique (selecție din proza fantastică universală), ca și al unei fascinante retrospectivii plastico-esetice despre care vom vorbi într-una din cronicile noastre viitoare (Au coeur du fantastique), își exprimă, în prefața celei dintîi, convingerea că un text spre a doborîti aura fantasticului are nevoie, pe lingă intervenția unui element supranatural, de o anumite stare sau sentiment de teroare, spăimă maximă pe care trebuie să o atingă spiritul. „Exigență” fertilității unei discuții și care în orice caz înfățișă la meditație. Emoția lirică de factură fantastică (în accepția mai limitată a lui Paristot) exprimă, de obicei, reverberațiile, irizările, haloul supranatural al visului, exprimă ecoul și lumina stranie a halucinației. Sentimentul care stă la baza poeziei fantastice, așa cum crede autorul acestei antologii, exprimă certe nostalgii d'un monde étrange où nous aurions en nous la lecture de KOUBLA KHAN, de LA BELLE DAME SANS MERCI, d'ANNABEL LEE et de tant d'autres chefs — d'œu-

vre de la poésie fantastique, ne saurait être assimilée à aucune des formes de la peur. Observație pertinentă în ansamblu, deși discutabilă pentru caracterul ei limitat. Într-un seama însă de fapt că autorul își fixează aici o premiză de lucru, un principiu argumentativ, util selecției sale și nu dezvoltă, cum poate n-ar fi fost lipsit de interes, o demonstrație asupra poeziei fantastice, universale și elementare a acestuia. Oricum, antologia sa, urmărind destul de strîns acest punct de vedere, detașază exclusiv lirica de emoție fantastică, de atmosferă — atraniul de tip poetic, coleridge-ian etc. și mai puțin poezie de halucinație propriu-zisă, poezia marilor zguduri și răsturnări cumplite în coșmar, în groază, în momente terifiante ale spiritului — la care făcea aluzie Caillois. Retrînd la dimensiunea amintită antologia s-a lipsit astfel de

roadele unei foarte întinse zone ale literii moderne pe care o relevă suprarealismul, s-a lipsit de una din capodoperele acestuia The night of loveless nights a lui Robert Desnos. Sentimentul terifiant, îndușitor care traversează poemul lui Desnos, lărgind universul acestuia, sporindu-i dimensiunile confirmă prezența unei pluralități de elemente în cadrul literii fantastice moderne, receptivitatea acestuia la marile catastrofe care a zguduit umanitatea secolului nostru. Desnos a avut, ca și Kafka de altfel, — cu deosebire că el le-a deosebit și vicinătăți tragice — înțuița universurilor concentratoare fascinate, teroarea paroxizică pe care a declanșat-o totalitarismul fascist asupra umanității. Supliciuul marelui îndrăgostit din amintitul poem cu elementele lui de coșmar și halucinație — era declanșat de viziunea tragică a unei realități, ea însăși terifiantă. Firește că s-ar mai putea formula numeroase observații din acest punct de vedere. Lirica spaniolă, nordică, americană, engleză din această perioadă oferă suficiente exemple. Lirismul halucinatoriu al unora din expresioniștii germani este de asemenea, suficient de grăitor. Această carență a cărții pleacă fatal de la o premiză limitativă, de alt tip, a antologistului. H. Paristot consideră că tipul de literatură fantastică „le fantastique littéraire — dans la mesure où il se différencie du merveilleux, bien plus ancien que lui et plus universel — est un phénomène occidental (s.n.) assez étroitement situé dans le temps”. Nu luăm în discuție faptul cît și cum se constituie cu literatură elementul fabulos, miraculos sau magic prezent în literaturile primitive, an-

VASILE NICOLESCU

virgil carianopol

plecare

După ce toți ai casei-au plecat,
Casa a mai stat ce-a mai stat
Și pe urmă a început și ea,
Să trimită după ei, tot ce-avea.

De ici a grindă, de colo a cărămidă,
O ușe care nu mai vrea să se mai închidă,
Dintr-un colț cotelul de ciine,
Azi o fereastră, gardul miine,
Și oricărui zi care se ducea,
Casa-i da câte un lucru să-l ia.

Fiecare clipă, toate minutele plecate
Se duceau cu câte-o fărîmă de moloz în spate.
Zilele cărau lucrurile mai ușurale,
Lăsînd anii să le ia pe cele grele.

Acum, că a trimis după cei duși :
Ferește, garduri, pardosele, uși,
După ce-a adunat tot ce-a fost de folos,
Așa, cum ar fi cineva credincios,
S-a apucat singură și se desveleşte,
I se pare c-a înfriziat și se grăbește... se grăbește.

cîndva

Cîndva si tu, iubita mea, stăpîină,
Te vei pleca sub marea talaz.
Vei fi și tu, odată, o bătrînă,
Cu rîuri șerpuite pe obraz.

Din ochii mari, ce n-or mai fi să vadă,
S-o șterge-ncet frumosul tremurînd
Și-ai să tresari, cînd oamenii, pe stradă,
Ți-er spune coana mare, salutînd.

Te vor privi nepoții cu stîlă
Și parcă-i văd de-acuma cum zîmbesc
De rochia aceasta cu beteală,
In care astăzi anii-ți strălucesc.

N-oi mai rămîne cum ești azi de vie.
Din toată tinerețea ta de-acum,
Ca o batistă, poate, cine știe,
Vei mai păstra o boare de parfum.

Ți s-or închide uși ce-au fost deschise
Și mulți vor ride de acest declin,
Fără să știe nimeni cite vise,
Ai dat prin mine celor care vin.

Vei fi și tu, odată, o bătrînă
Cu țicul tău, cu obiceiuri vechi,
Cu pelerina roasă pe la mină
Și vată îndesată în urechi.

fragment

Au pornit din pomi, să cadă iar,
Inime de ceară și de jar.

Zilele, bătrîne și pe-aici,
S-au făcut din ce în ce mai mici.

Vîntul strînge vechile confete...
De la balul care toamna-l dăte.

Nu mai vezi pe sirme, prin furtuni,
Nici un mic solfegiu de lăstuni.

De curînd, din toamnă, pe sub nori,
Trec săgeți grăbite de cocori.

Rar, de sus, au început să cadă
Serpentine rupte, de zăpadă.

...Rău a fost că ai plecat, vezi bine,
A plecat și toamna după tine.

însemnare

La fel sîntem cu tot ce ne-nconjoară,
Cu fiare, păsări, cu pămînt, cu flori.
Sînt oameni, păsări, oameni care zboară,
Și oameni care sînt privighetori.

Sînt oameni, arbori, ce nu-ving furtuna.
Stearji sînt alții care văcuiesc.
Și oameni fiare, care totdeauna,
Se tirăie ca șerpții și pîndesc.

Sînt unii oameni care sînt eresuri.
Sînt piscuri alții ce rămîn ne-nfrînți.
Mai sînt și oameni munți ce ne par șesuri
Și oameni șesuri care se cred munți.

cîntecului

Gata, numai flăcări, numai gînd și dor,
Plămădînd în tine Azi și Viitor,
Iată-te de viață, cald străluminat,
Așteptînd în soare, gata de zburat.

Ai fost mic odată. Ai crescut frumos.
Poți să farmeci singur fluierul de os.
Piep-ul ți-e de slîncă, poate de oțel
Spîntecă prin vreme negura cu el.

Du-te fără teamă, drumul nu e greu.
Urcă peste toate treptele merou.
Pierde-te prin lume și nu-ți aminti,
Cine-a fost acela, ce te zămislî.

Uită cine, noaptea, palid se scula
și cu vorbe calde mi te legăna
Și ascunde celor care te citesc,
Că-am răbdat de viață, numai să te cresc.

adrian beldeanu

ultima zi

Aceiași copaci împușcați într-un umăr
lasă prin aer,
fluvii-nghetate din singele lor galben...

Ultima zi.

Ploaia împinge cu palmele
obrajii mei, — departe de soare,
departe de fumul motocicletei
arzînd lemnul băncilor.

Nu-mi spuneți de omul care a plecat din mine
cu o barcă pe râul tăcut —
nici de necunoscutul ce se dizolvă
în trăsăturile piaptului.
Îi simt cum se joacă cu fire de ceață
și totul se prefăce într-un incendiu
carbonizînd asfaltul și visul.

Turmele se răsucesc sub păduri —
mașini semnalizează pe poduri.
Aceiași copaci împușcați într-un umăr,
lasă prin aer
fluvii-nghetate din singele lor galben.

cristina taco

ca nisipul

Pașii culcați în iarbă
se tinuau lîngă ține de veghe ;
Sub clopotul de întuneric
stelele mor supte de ceață.
Azi nu voi visa
Secată apa izvorului meu
S-a întors în pămînt
Vîntul încropit
plînge fără păsări
pe brațe.
Timpul în patru colțuri
fără memorie.

spre marea cea mare

Intristate statui
mă priveau.
Era o fantastică
pădure aceea
în care-am ajuns.
Copaci goi creșteau

RADU DRAGOMIRESCU — „Soarele”

drumul

Întîi a fost un lemn
cu nervuri prin care curgeau ape dulci
și coame cu sare —
întîi a fost o veșnicie de griu
îngrășată de palmele noastre
cu singele altor seminții călătoare.

Cîți n-au trecut pe aici căutînd pasărea Phoenix —
aveau săbii lucioase
mîncînd carnea crudă-bătută sub șea.
Cîți n-au trecut ajînlîți către cer...

Poate și azi turmele noastre beau în cîmpii
rouă de toamnă din coiful lor ruginit.

Noi am rămas pe pămîntul acesta —
am fost zimbrî sau vulpi,
am fost miei și vulturi — legînd
lutul și soarele.

Nu ne judecați prea ușor —
pentru clipa de-acum am ars cu zidul
Sarmizgetusei

și în fiecare neaple
am putea bea ultima cupă a lui Decabal...

Mergem în urma lui Ștefan spre Podul Înalt,
singermî la Doftana

desenînd lîngă grații speranța.

Totul e viu —
pentru clipa de-acum.

zeițe de plumb

Griul se culege pe cîmp —
peste tot se odihnește gustul apei de mare.
Impreună am pornit
împresurați de umbra tătăroaicelor moarte
cu ceasornicul cerului apăsător peste coapse.
Griul se culege pe cîmp lîngă
marea cea mare —
suferința soarelui se apropie de un piersic
iar cele douăsprezece luni
au durata unui sărut.

...De ce te depărtezi
glezna ți s-a scufundat în nisip.
După alte vieți oare cine te va dezgropa
așezînd un beton mai frumos —
stîncă părului tău descrisă de scoici,
statuile anilor tăi
amestecate cu zeițe de plumb...

florica mitroi

patrie îndrăgită

Patrie, sete de demnitate,
altar uman și rădăcină, pom de rod,
pleoapă amărîțită și străvezie,
prin care cripte arzătoare se văd.

Patrie îndrăgită, tu pămînt străniu,
ca o urmă de leu în singurătate,
ce o aureolă de sfînt,
tutelar de răzuri, pe care vîntul le bate,

Cîmp nesfîrșit de bătaie,
cu stelă de spica
și mîngie roșie a bucuriei
pe care miini de copii se întrec s-o apuce.

rugăciune

la facerea chipului

O, facere a chipului, ascază cu nimbul rogu de pămînt,
cîmp surd, ascundere fertilită și neprihănită,
impenetrabilă privire, timp aievea,
prin care trece pasărea țîpînd.

Dă-mi vîrsta ta verzuiă, mireasă de țeciune
a nevăzutului, dă-mi vindecarea,
și scoarța plopului, bătaia etemeră, fîntina,
încordarea,
ca niște rîni pe care nu pot să le-atîng.

Un bulgăr de zăpadă aruncă-mi, fă-mă vînt
în drîmba prunilor, dă-mi coroană grea de foc,
fă-mă suris, fă-mă un unghi țîrîț, fă-mă bărbat cuvînt,
mutîndu-și strîgătul din loc în loc.

jocurile uriașe nehotărîte

Cocorii, trec cocorii sudici țîpînd
prin universul înspăimîntător și blind,
trec sălbaticii-rit țîpînd de dor
prin frigul orb ca un foaișor.

Unde vă duceți și soapla îmi intră-n pămînt,
în lăcașul fetid al șarpelui sfînt
un zeu fără sex îmi scoate ochii și mă zbat,
apucîndu-i palmele ca unui îndrăgît băiat.

Și de îndepărtare, inima-mi arde sub gît,
un ochi roșu de foc posomorît,
părul mi s-a făcut o cîngătoare de piatră
și fața, o catapeteasmă lăsată.

Vor începe jocurile uriașe nehotărîte,
peste care vor trece sloiuri slute ;
pe prapuri înalți de ceață, gîndul meu mohorît,
va trece ca o sete, foșnînd.

horă veche

Oamenii, scobiți cu unghii lungi de soare,
se trezesc cu tălpile ușoare
și mirat puternic și copilăros,
le răsună fluieru prin os.

Legămînt cu ora ce se ține
bijănd prin miera de albine,
face maica-n briul înflorat
pentru rodul dulce și nemăritat.

Măi băutele băutele tu,
Floarea leandruului văzu și a oftat,
mîna cu inelul
buza mea cu dinții
cînd te-au sărutat.

copilărie cu uriașul corb

Cu miini vitale și fantastice discordia mă mină
să joc un tact amelor și orb
și teii joacă după mine și-n virfuri țîpă scurt și
ascuțit copilăria
lipiță și adusă, un fetus străveziu cu spatele de lumină.

Acoperiș al casei e un corb
și plîng și rîd și lucrurilor sînt stăpîni
și ochii-mi soacă și pe locul lor steril
ideile se fulgerează rar cu mijlocul de viespe.

Și mă transform într-un desen
păpușă-pupă-soare pe a aripă de flutur,
o stea senilă-mi roade inima și văd departe
puterea care-mi zornăie pe moarte.

Ce bine și ce cald în podul cu poveste mijlocie !
Ca o corabie cu cripi de șindrili mă ademenesc
să salt peste grădina, cădere amărîțită,
pămînt în care pare coapte putrezesc.

Prin grotte mari de lacrimi sure să privesc,
suffletul meu, cu care s-ar încinge Narayana.

mumulita

Mumulita naste în crucea amiezii,
floarea leandruului, amară, ruptă de mijloc,
ține-mă, Doamne, fîntăr și ars
de dulceața pomilor și de noroc !

buza spuzei se sărută cu fîntinile adînci
și cu-n fir smerit de busuioc,
babocica fată, cîntă-n poartă,
la dulceața pomilor și la noroc

pentru ploaia ce-o veni
și-n genunchi ne-o înflori
și-o să și udo spre noi dudu,
goală cum e paparuda,
cînd își roagă ploaia, ruda :
întoarce-te, drace,
cu trupu-n pruncie,
mîntea-n fai de laur
peste veșnicie
și-n solz de balaur,
hoț de viață vie,
întoarce-te, drace,
să vezi ce țî-oi face,
să vezi ce țî-oi face !

sărbători de iarnă

Frig pătrunzător, curenții oculesc buciurile și se refugiază sub mantalele oamenilor și se strecoară viclean odată cu deschiderea ușilor în magazine și cafenele.

În colțul bulevardului, înspre operă, restaurantul „Continental” a deschis o expoziție de puseți de lapte la tavă. Frăgezimea suavă care se găsește sub pielea gălbuiă cu pete roșcate obținute prin prăjirea în cupur, mai mult decât o invitație, sticlele în dosul geamului urias al vitrinii.

Înalt și cocosat dl. Filip zăbovește și ochii și dilată scriptor, fără sfială. Un om normal nu se aștepta niciodată să-și manifeste pofta la vederea unor mîncări isplătoare.

Și pește puțin timp un ris irezistibil îi ținește din burță: miere, oricum, porcul are să fie al lui. Adevăratul gurmand nu se repede la bucate ca un cîine, adevăratul gurmand își perpelește pofta, o aduce în forma maximă și numai atunci se așază. Iar miine adevăratul gurmand nu va mai renunța la plăcerea pe care și-o amănase o viață întreagă.

Parăși vitrina smucind din cap în dreapta și în stînga, își scoase o mînușă, apoi o vîră la loc. Își aduse aminte să bea un coniac. Dar nu în circumstanțe, voia într-un restaurant: este revolțat că și-a pierdut studenții frecvența localităților de lux. Garderobiera îi reținu răgănat, pălăria și salul, și o sfioșnice ciudată, amestec de jenă și fericire, îi îmbujoră dintr-o dată obrazul uscat. Sentimentul de a se simți cel puțin egalul celor dinlăuntru, oameni absolut normali, îi plēsni nerăcutor.

Un coniac, îi șopti el chelnerului. Și repede, adăugă subit, poruncitor, cu aerul omului de lume. Chelnerul se înclină și dl. Filip se înclină. Coniacul îi încălzi și, în momentul în care părăsi restaurantul, vîntul îi împinse pulberea fină sub guler.

Apartmentul d-lui Filip se compune dintr-un antreu și o cameră. Antreul este mic, dar folosește pentru bucătărie și pentru odăia fetei. Fata are un pat din fier iar dedesubt o lădiță cu cele trebuincioase. Camera d-lui Filip, o odăie de 3/4 are în mijloc: o masă cu trei picioare și patru scaune capionate cu piele. Trei dintre ele sint încărcate cu haine și cutii din carton și chiar din alte mărunțșuri, unul singur fiind liber, deoarece pe acela se așază gazda. Mai este înăuntru și un dulap vopsit în galben care deasupra are așezat un lighean. Iosif este înalt și îl poate folosi cu ușurință...

— Asadar, ad-mi căna. Îi strigă fetei și începu să-și frăzească de ras, deoarece numai cu câteva minute în urmă isprăvisse să bea această. Iar din bucătărie răzbi un zgomot de vase trîntite.

— Am spart-o, spuse fata de după ușă.

— Bine ai făcut, îi răspunde dl. Filip.

— Apoi?

— Rău ai făcut. Căna era o amintire de la soția sa care murise, era o cană la care ea țînuse mult. Dar femeia murise și rămăsese cana pe care a spart-o fata și îi părea rău; pentru că nu mai era cana pe care o țubise soția ei, cana care nu-i țînuse loc și care nu-i spunea nimic, de fapt, dar care existase și de acum înainte nu va mai exista.

— Aștepta în prag răsplată isplătoare, îmbujorată din pricina minții care o copleșise, cum nu se poate fetele de la țară știu să roșăvească: aproape plîngînd, și totuși să răscumpere greșala cu orice preț.

— V-a mai căutat o femeie, soti ea neîncredincios să-și audă propria voce din pricina vinovăției care o apăsa.

— De ce v-a mai căutat? ..

Dar nu așteptă răspunsul. Dl. Filip cunoscuse o singură femeie, pe nevastă-sa. Nevasta i-a dăruit, în semn de recunoștință, un băiat strasic, iar după ce și-a îndepărtat roțile ei a murit. Viața d-lui Filip n-a mai aflinat niciodată de atunci de puterea altei ființe.

— De ce v-a mai căutat? repetă el întrebarea încruntîndu-se. Iată, astăzi este o zi de bucurie tristă, continuă el. Știi ce este aceea o zi de bucurie tristă? Este ziua în care certitudinea împlinirii este iminentă, dar mai trec 24 de ore pînă la realizare. Înainte și după o mare fericire, sufletul omului este gol-gol, ziua aceea se numește zi de bucurie tristă. Înțelegi? Și acum răspunde-mi la întrebare.

— Și cum fata întîrziă — fetele de la țară sint puțin întîrziate în gîndire, cu toate că judecă bine — dl. Filip se sperie. Dacă întîrdează a uitat? Dacă totuși mintea ei slabă a uitat? Și cum se poate uita un lucru atît de important?

Din fericire fata încerca să dezlege cumplita problemă despre care vorbise el.

— Aveți o scrisoare de la iubitul dv. viu, reveni ea după o matură chibzuință în urma căreia ajunsesse la concluzia că mintea ei este prea proastă să priceapă așa ceva și — cu bunul simț specific fetelor de la țară — înțelese că nu e treaba ei să se amestece în cuvintele stăpînului.

În scrisoarea iubitului fiu se spunea că expeditorul se căsătorește cu o femeie; că dl. Filip nu trebuie să se supere că nu e invitat la nunta, deoarece competitorii ei sint împotriva formalităților caraghioase și nu doresc să poarte inel. La post-scriptum era inserată o frază absolut modestă și, în treacă fîe spus, lipsită de importanță. Dl. Filip era rugat cu cea mai deplină insistență și umilită să avanseze tinerilor însurătorii suma de 3.000 lei. Alțeva nu se spunea nimic în scrisoare, dar ea picase într-una din zilele de bucurie tristă și dl. Filip o așază în scrinul cu documentele familiei.

După ce se ștersese bine pe față, Iosif își îmbracă haina. Și cutelor fine din jurul ochilor, semn al unei

bătrîneți premature, îi se adăugară două încrețituri brutale.

— Cel 3.000 lei, îi spuse fetei, o să-l expediez chiar acum de la poștă. Iar după ce fata plecă, dl. Filip trînti zdrăvan cu pumnul în masă:

— Bani! mei, exclamă el. De o viață întregă adun acești bani să-mi plătesc datoritiile. Bani! mei; și femeia aceea pentru ei a venit.

Dl. Filip plîngea. Unul bătrîn nu-i este prea greu să plîngă.

O pisică scheună amar pe trotuar. După ce o ascultă o vreme cu atenție deschise usa. În prag era o miță obșnuită, cu mustățile încărcate de promoroacă. La lumina soarelui, boabele de promoroacă aveau strălucirea perlelor false.

— Perlele, murmură dl. Filip. Perlele mele furate. Animalul din fata sa se vedea bine că este dintre cele hăituite, nu îndrăznea să schițeze nici un gest, pină și scheunatul și-l înceta: animalele bine hrănite, răsfățate, socotite un drept al lor să intre oriunde există o ușă deschisă, nu se gîndesc dacă aceea intrare le este ostilă sau nu. Pisica hăituită din fata sa, dominată, însă, de prudență, aștepta cuviincios un gest de încurajare. Privirea lui Filip se imblîzni, cele două cule hăituite și brutale disparură chiar, pentru moment, și pisica recepționa imediat schimbarea. Mînea încetor, așchimbîndu-se în jurul bocancilor ser și umezi, întinzîndu-se puin pasnic

în același timp nici nu dăuna. Toțuși, după doi ani, conștiința profesională a învăns și cu toate că legăturile lor deveniseră mai strînse, doctorul i-a comunicat cu mîhnire că tratamentul nu mai este obligatoriu. Era rîndul d-lui Filip să nu dea crezare sfaturilor ilustrului medic. Ros de remușcări, acesta îl spuse aproape furios (pentru a-și ascunde tulburarea de de fapt utilitatea medicamentelor încetase cu doi ani în urmă).

— Nu pot să cred, mă minți doctor. Dumnezeu ești convins că zilele îmi sint numărate și nu vrei să mă amăgești. Nu-i așa doctor?

— Înseninat, doctorul, retrăcă imediat cele spuse și prietenia lor se înfri. Tratamentul îndelungat deveni un fel de ritual, și orice obșnuișă se uită cu greu, chiar dacă e rea și dăunătoare. După ce ea devine un fapt intrat în obișnuită existența omului este cîuar imposibil de a o de uitari. Am văzut oameni care leșeau plîngînd pe poame închiorți cu toate că vă rog să mă credeți, aimeni; nu era fericit acolo. Dar obișnuișta, faptul de a-ți cunoaște precis ziua de mine, este mai puternic decît refacerea arti legăturii. Și în viața lui Filip înălțările ane de pomenale cu doctorul deveniseră dintr-o apărare odioasă împotriva morții, niște fîșii luminoase. Era ca la o parte minșă că o întîrziere de creșta minșă te îl putea trece în altă lume, și rămăsese obișnuișta profesională

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Nu mai de n-ar întîrzi tragearea. O privi mîndru.

— Vai de mine, ripostă cu fermitate carierista. Acest lucru nu este posibil.

— Bine, bine moare bătrînul moribund. Nîșai de ar fi așa într-adevăr. O să văd eu cum șiți văreba asta. Neapărat. Neapărat

Adormi buimac, fata mai intră pînă seara de citeva ori să pună lemne pe foc. Afară decembrie lunea aspru, iar după amiază cerul se înnoră și o ninsoare bogată se abătuse asupra orașului.

Fata trase ușile și le zăvori iar pisica rămase pe prag, încă sătulă. Animalele mîmînde se mulțumesc cu puțin.

Afară decembrie mesterea virtos cernind o pulbere deasă și albă.

A doua zi dl. Filip, proaspăt bărbierit și odihnit își îmbracă rașlanul cafeniu și înodă de deasupra gulerului fularul de mătăș falsă apoi părăsi casa și năvăli în grîjoriat la loterie.

— Astăzi la ora 12 are loc tragerea, îi zîmbi voioasă casierita.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

— Înțelegi, răspunde dl. Filip în loc de salu, numerele acestea le-am căutat o vîrstă întreagă. Înțelești? Fiecare are un scop pe care și-l realizează în cele din urmă.

nasul cu delicatete, fără zgomot și în momentul în care gongul bătea pentru ultima și a 11-a oră, dl. Filip apăsă pe butonul soneriei, apoi rămase drept, țepăpn și întinerit. În fracțiunea de secundă imediat următoare recapitulă toate operațiunile de mai înainte cu gesturi experte, mai precis mecanice.

Apoi brusc, trăsăturile feței i se muiau trădînd o expresie de tulburare. Ușa nu se deschise în tot acest răstimp, cu toate că în mod normal așa ar fi trebuit să se întimplă. Nehotărît, refăcu încăodată gama de mișcări, explosiv și intrigant. În cadrul ușii apăru o băbuță îmbrăcată în haine negre.

— Pe cine cauți dumneata? întrebă ea moale.

— Pe domnul doctor.

— Of, draguțule, izbucni ea în plîns. A căzut la pat joia trecută și s-a dus la fu-su la Singeror. Ne-a lăsat nouă casa de-acu, drăguțel de el, că tare mai era de treabă.

Pe stradă decembrie orbecăia vijelios.

—Dumneata vei fi prietenul lui, oare?

— Eu sint, murmură stîns Filip. Tocmai eu sint.

— N-a lăsat nici o vorbă, decit să te aștept, și aiți.

— Cum, nici o vorbă? Absolut nimic? Nimic? Dumnezeule, dar cum este posibil așa ceva?

Înspăimîntată, femeia disparu în dosul ușii.

— Hei, ascultă aici, bătu Filip cu pumnul în perete. Gîndeste-te bine, chiar nu țîi-a spus nimic? N-ai uitat dumneata cumva?

— Nu, nu, fi răspunde bătrîna. N-am uitat nimic.

Dl. Filip își consultă ceasul: 11 și un minut.

— Înca nu sint pierdut, țîpă el. În definitiv, presupunînd că as fi călătorit undeva în sud, aș mai avea un ceas. Un ceas în care să pot să trăiesc și să mă salvez.

Cobori scările în goană, frîngîndu-și mințile emoționat.

— Și tocmai acum, și tocmai acum, repetă el într-una, fără rost. Dar la urma urmel este foarte posibil să nu fie chiar atît de necruțitor și ceea ce se numește timp.

Din moment ce există atîtea fuse orare, înseamnă că problema este, totuși, foarte relativă. Nu-i așa cămarade?

— Și, înalt și cocosat, leși în stradă lumina de o speranță cumplită. Nimic mai simplu decit să-și caute prietenul, să-și ia injectia, și cu asta basta. Distanța nu este mai mare de 45 de minute și apoi esențial este să se vadă în tren sau în oricî o fi; o vază nădejde că acolo se va scuti de primejdie iminentă și să-și mîi mult curaj. Fiecare are în sine un câștig care să cadă în timp ce neerg afară de accidente bineînțelese. Majoritatea stau în pat și de acolo își trimit ultimul suflare. Este și mai comod, și mai normal.

— Hei, taximetru!

O mașină încărcată de chiciură stopă în dreptul lui. Un moment se gîndi să o angajeze pînă la Singeror dar apoi, în urma unei societăți rapide conveni că e primejdie: drumurile sint grele, polei, înzăpeziri etc. etc., și apoi, cine știe mai intervine o pană de cauciuc. Ori aici fiecare minut contează.

— La gară, delibera el.

Era 11 și 2 min. Ceea ce însemna că dacă trenul pleca la 11 și 10 min. la 12 fără vreo 5 min. trebuia să ajungă acolo unde dorea el. Dar trenul plecă abia la 12 fix. Așa că, la 11 și 11 min. stopă o altă mașină și porni în iureș la aeroport. Pe drum simți cum primejdia plutește undeva prin apropiere, ceea ce îl făcu să-și consulte mereu, neliniștit, ceasul. Totuși avionul, citeva minute... Dar avionul plecase cu puțin timp în urmă.

— Asadar, sint pierdut! îi spuse soferului cu disperare. Și cînd te gîndești că numai bătrînețea mea e de vină! Vezi, dumneata, ce inerte stupidă! Avionul, cu grețurile etc. Fără să-mi dau seama am ales mijlocul cel mai comod pentru vîrstă mea: trenul. Și trenul m-a trădat. Dacă veneam înții aici, eram salvat. Sau dacă plecam cu mașina, măcar. Acum, însă, este deja prea tîrziu: 11.30.

— Și, așa cum se întîmplă întotdeauna în fata primejdiei iminente, dl. Filip analiza amănuntele necesitare care dregărează complet o logică perfectă. Un lucru absolut normal, dacă sîm să ne gîndim bine, deoarece există un fatalism al lucrurilor mărunte. Vreau să spun că acțiunea unui ghinion este determinată de un sir de fapte auxiliare care, neglijate fiind, cîștigă o greutate hotărîtoare.

În urma acestor reflecții, dl. Filip se așază pe o bancă în marea hală a aeroportului, aproape calm. Nu avea decit să aștepte deznodămîntul și acest lucru se face de obicei în liniște. O liniște prielivită, de fapt de epuizare.

PARTEA I
MOTTO:
Astfel...
MAHABHARATA
Tălmăcire de A. E. Baconski
Buc., E.L.U., 1964, p. 138
Nemulțumitului i se dă darul

E vorba de un dialog, iubite cititorule, nu de inițialele unor instituții cu care mijlocul secolului al XX-lea ne-a dotat din belșug. Intre convorbitori este un mare spațiu interplanetar deoarece cuvintele se schimbă între un cosmonaut și baza de unde a fost lansat. Transpune în graul de toate zilele, literale înseamnă:

— MRT PRT
— CRT TRT
— BTR BCR
— CR MR

— Ort TOPT
— MIT CHIT

— Cum mai merge, Vasilică? Ce zice trabalanța inelilară?
— Bine, Popesule. Trabalanța inelilară merge strună. Soinga balongă s-a încălziți puțin.

Cine sint eu? Foarte simplu: un om nicl prea-prea, nici foarte-foarte, funcționar la stat vreme de optzeci ani, iar în prezent cosmonaut mergînd spre Arcturus pentru verificarea unor ipoteze științifice.

E liniște grozavă în cabina rachetei. E liniște ca într-un val de stofă. Cerul și-a schimbat asezările stelelor. S-a turit carul mare, s-a strîmbat crucea Lebedei, s-a deformat triunghiul Lirei. Pămîntul nu se mai vede. A rămas undeva în urmă printre fulgii luminoși ce țînsează pe linia mine. Mă mîșc prin toleranța totală a imponderabilității și verific degeaba instalatiile ca să-mi fac de lucru. Mă uț în joc și-ți încurcă toate scottilele. Pe pămînt mai e cum e: la de colo, pune dincolo. Pe cînd în cosmos se schimbă treaba. Nu mai merge cu jumătățile de măsură.

Deși eram sigur că neprevăzutul mă plîndea din toate părțile cu puterea lui nimicitoare, simteam în locul de taină al sufletului nădejdea de fier că mă voi reîntoarce. Nu mă impresiionase atît marea despărțire de ai mei, sau posibilitatea mîrta a fatalului, cit faptul că în activitatea mea obișnuită mă ocupam cu probleme emițitoare de poezie.

marcel
grădinescu

fragmentul querconic

momentului. Nici prin gând nu i-a trecut cuiva să-mi mai zică „Brinză”.

Jurnalisti m-au hărțuit cu întrebări stupide sau delicate: ca simt înainte de plecare? Cred că mă voi reîntoarce? Cu ce pastă m-am spălat ultima dată pe dinți? Care mi-e dorința din urmă? Dacă iubesc climă? As renunța la călătoria mea, dacă mi s-ar oferi posibilitatea? Ce activități prefer?

Am fost bucuros când m-au lăsat singur cu ai mei. Nevestă-mea mă privea cu ochii marii, clipind rar. Fiul meu se plimba nervos cu amindouă minile adnc înfipite în buzunarele pantalonilor. Nea Gică Smărăndescu, colegul meu de birou, învîrtea încrecat în mâini un buchet de „ochiul bouului” învelit cu foită lăuată de la dactilografă.

— Lenuta, ai pus murături?
— Am pus. Am pus și un borcan cu ardei cu varză. Tu n-o să fii. Da așa.

— Ia uite, domnule, uitasem de ardei! Odată m-a izbit un val de duioșie. Când a trecut, am cules de pe umărul sting al nevesti-mi o scamă, ca să mă ocup cu ceva.

— Și cu lemnele?

— Le-am luat. Le-am și tăiat.

— Vorbele sunau gol, fără rost. Mai bine-ar fi cîntat o vioară.

— Și tu ce faci, leule? Îmi întrebai mostenitorul.

— Bine, papa.

Tăcerea s-a așezat neîndemnică printre noi. Lenuta mă privea fix, în-miu își mișca într-una genunchiul drept, nea Gică învîrtea buchetul de ochiul bouului.

Am oftat și-am zis, în fine, vorbele care trebuiau:
— Ei, rămîniți cu bine! Să ne vedem sănătoși!

Lenuta plîngea încet cu mina la gură. Mircea dădea în continuare din genunchiul drept. Nea Smărăndescu îmi făcea semn cu florile și-și ștergea des nasul.

Am ieșit repede și m-am urcat în mașină, care, pornind, m-a rupt din păienjenisul duioșiei. Am răsuflet ușurat reîntrind în aerul tare al marilor preocupări obișnuite.

Știința m-a înconjurat cu ultimele ei griji. Măsurători, pipării, băuturi, împunsături. Inginerii și tehnicienii m-au îmbrăcat cu griji ca pe muma lui Ramses al II-lea.

— Băftă, îmi zîmbi ultimul, bătîndu-mă prieteneste pe obraz. Și-mi puse cășca pe cap.

Astfel mă izolam total de atmosfera pămîntescă.

Apoi urcarea în cabină. Cîmpul se făcuse pustiu. Toată lumea intrase în adăposturi. M-am așezat în locul meu. Ultimele semne de prietenie de la oameni. După care s-a trîntit greu usa, lăsîndu-mă numai cu mine.

Cosmonautul numărul paisprezece, totul în ordine? Îmi răsuna rar în urechi vocea comandantului operației.

După o ezitare, am răspuns:
— În ordine!

Ultimele secunde au curs numărate tot de el. Ultimele vorbe îmi umpleau urechile pe pămînt. Nu erau de iubire, de încurajare, de durere. Cele mai uscate noțiuni, numeralele, lîiau ultima ancoră. Zece, nouă, opt, șapte, șase... ca niște pietricele, poate ca niște lacrimi, cădeau vorbele în vasul așteptării din urmă... cinci, patru, trei, doi... liniștea s-a încordat mai mult... unu, zero, start! Racheta a tresărit într-o sforțare supremă.

Cap. II. Deviez de la traiectorie

Mersea bine totul. Transmisem sec data la bază de unde primeam confirmări și întrebări pline de grijă. În timpul unei din acestea a început capitolul de față.

Trebuia să ajung în zona lui Arcturus într-un an și nouă luni. După o aarcurizare de vreo lună de zile, urma să aduc recolțări și date savanților care mă așteptau avizi pe două aparate și ipotize. Fenomenele se desfășurau conform prevederilor și rabdarea mă se așezase la lucru ca un cal bun la drum.

Abia trecuseră cîteva ore de la decolare și ciocănele plictișului băteau insistent, uniform. Dar o făceau degeaba. Ele nici nu bănuiau cu al de-a face cu nervii unui funcționar care șapte ani căsare cărți la o bibliotecă și nesprețecute pusesse ștampile la un oficiu poștal. Plictișul picura nepuțincoș pe blindajul prea gros al involuntarului, îndelungatului, infernalului meu antrenament.

După cîteva săptămîni îmi mobilisam existența cu gesturi banale. Pentru ca ele să „țină” mai mult, nu le îndeplineam, le ofliciam. Un sfert de oră „dura” pregătirea pentru masă, treizeci de minute mîncarea propriu-zisă și alt sfert stringerea mesei. Cu o jumătate de oră înainte de culcare îmi aranjam patul. La fel de tacticos îl stringeam după somnul regulamentar. Din două în două ore luam legătura prin radio cu pămîntul și, înainte, cel puțin douăzeci de minute le consacram verificării aparatului, așezării ei la îndemînă.

Astfel s-au scurs aproximativ șase luni. Și într-o zi, să fi fost pe la șase și douăsprezece minute seara la noi, acul unui cadran a început să se agite neobișnuit.

— Ia uite, drăcie, îmi zisei cu o grijă prefăcută, mai mult bucuros că se întîmplă ceva. Ce să fie? Am pus în funcție bliingalameletrul sericalamic. După optsprezece minute îmi arătă că totul e în ordine. Totuși, cadranul cu plicina își mișca neliniștit acul. Ia să iau eu legătura cu pămîntul, că-l mai cumintă. Nu mai dau literale codului, să nu fiu plictișitor.

— Pămîntule, pămîntule! Aici 14, aici 14 Arcturus.

— Da, Vasilică, ce-i?

— Nea Popescule, bergiul indică 29.6. Deviez de la traiectorie.

— Ai acționat bliingalameletrul sericalamic?

— Am.

— Atunci așteaptă.

— Aștept.

Probabil că centrele ce mă urmăreau de pe pămînt se alarmaseră. Incepușeră comunicări febrile, conducătorii proiectului se sfătuiu. Nu eram îngrijorat. Știam că o să se rezolve și această defecțiune, așa cum mai fuseseră rezolvate și altele.

— 14 Arcturus, 14 Arcturus.

— Așculi, Popescule.

— Ce indică carabiroforul?

— Chiu er em opt nouă dol.

— Bine. Așteaptă.

Întrebările de pe pămînt au mai durat două ore și cinci minute, urmate de indicația să aștept o concluzie. După aceste ore și acele minute nu mi s-a mai transmis nimic. Un clesle mi-a strîns dureros timpa. Au fost zadarnice toate încercările mele de a relua legătura cu baza. Ori se defectase postul meu de receptie, ori nu mai era nimic de făcut și se cvenuesă să fiu lăsat în voia întîmplării fără să mi se mai spună. Într-o timp bliingalameletrul găsise defecțiunea: la a 214 512-a bobină se rupșese spira 509.

Imposibil de remediat stricăciunile. Toate telescopiunile cu toate răsaparatele mele au fost neputincioase. Numai pe afară s-ar fi putut face ceva, dar cu foarte puține șanse. Ca să ies din cabină ar fi fost o moarte prostescă. Tocmai treceam printr-o zonă densă de radiații „Grigore T. Cosorobă” care, după informațiile ce le primeam la bord, nici gînd n-aveau să se termine. Rămînea să mă las la bunul plac al hazardului. Sau, mai bine zis, trebuia să accept să mor.

Dar cum? Dintr-un fleac de spiră? Să mă fi ciocnit de un asteroid, să-mi fi explodat motoarele, să se fi defectat tolimarezul? Pe cînd așa? Mă înfundam pasiv, cu mii de kilometri pe secundă, în necunoscutul morții.

Au trecut zile sau luni, lungi, grozave, imposibil de închipuit. Disperarea mă strînsese ca pe o cîrpă. Nu îmi mai dădeam seama de nimic. Viața plîpîia în mine halucinant, cu ultimele ei puteri, ca bobul de lumină dintr-o candelă cînd se termină undelelemlu. Urșitoarea a treia pusesse forțarea pe firul vieții și nu mai trebuia decît să așese. Dar atunci, tocmai atunci, destinul meu zdrăvăn și bine dispus a apucat-o strîns de mîni.

— Îmi dai voie, domnișoară Atropos. Mai am puțină treabă cu el. Lasă-mi-l, că tot la dumneata ajunge.

— Bine, frate, acumă vi?

— Ce să fac? Cîte treburi n-are unul ca mine!

Urșitoarea cea neagră îl amenință în sagă cu degetul și se duse în rosturile ei.

În clipele acelea urechile mele captau surditate niște cuvinte: — Cosmonautule, cosmonautule! Decolncează comentile! teleghidăm nălva noi! Decolncează! Teleghidăm noi!

— Ce tot clăpănesc ăștia? Vizez?

— Decolncează, gîlgăuță, căl intril dralcuul înl zolnele delnec!

— Ca într-o transă am întins mina și am trecut comenzile pe teleghidare. Am văzut făcîndu-se din spaturile dense ale atmosferei, am auzit rachetele de frînate și apoi nu mai știu nimic.

M-am trezit într-o cameră liniștită de spital. O soră s-a aplecat zîmbînd și m-a întrebat:

— Culum tel sîmți?

— Mi-am încordat nehi să văd mai bine, dar imaginea ce-mi apărea a rămas la fel. Chitcă surorii avea nasien dreapta a figurii ca a noastră și pe-tre stîngă mongoloidă. Ochiul, sprînceana din dreapta cu cele din stînga erau așezate pe linia orei nouă și zece.

(va urma)

RADU
DRAGOMIRESCU

„Filozoful”

solon, neștiutul

Alexandru Solon era referent. Mai presus, referent II al unui serviuu administrativ, fără prea mare speranță de a deveni vreedată referent I, pentru că cel care implică acest post era un funcționar foarte capabil, foarte harnic, care la rîndul lui nu avea nici o șansă să ajungă mai sus, adică subșef de serviciu, pentru că subșeful de serviciu era tot un funcționar foarte harnic, foarte capabil, și așa mai departe.

Dar Alexandru Solon nici nu avea dorința de a ajunge referent I. Singura lui ambiție era să scrie. Scria scurte, bunele, romane, într-un anumit gen.

Scrisese un roman. Dar n-a publicat niciodată revistă rînd. A trimis la început unei reviste o schiță. N-a primit nici un răspuns. A trimis un fragment de roman la altă revistă literară, tot nimic. Undeva, într-un colț al revistei, după „Comitetul de redacție” format din șase de scriitori celebri, scria negru pe alb „manuscrisele nepublicate nu se restituie”. O singură dată a primit un răspuns la „posta redacției”, care suna cam așa: „Ai. Nolo (și-a trimis lucrarea sub pseudonim), lucrarea dv. denotă unele calități, dar e prea didactică. Vă sfătuiam să citiți multă proză. Mai trimiteți”. Nu prea a înțeles acest răspuns. El scria despre oameni mărunți, neșotiți și chiar bruscați de ceilalți, care nu știu că au de-a face cu oamenii mari, cu suflete alese. În lucrarea trimisă, era vorba de un obscur referent III, care de fapt era un mare pictor. Duminicile ieșea în pădure și picta, dîminețele se scula devreme și picta. Șeful îl dojeneste, pentru că uneori intrîr, cine sînt eu? Poate, într-o bună zi, cînd n-am să mai fiu, ai să aflii... Poate ai să treci prin fața casei unde am stat și ai să te oprești puțin, în tăcere, să citești tablita de marmură albă: „Aici a trăit și și-a creat operele, etc. etc.”

Alexandru Solon, n-a fost bolnav niciodată. Cel puțin gaza lui, o femeie în vîrstă și tare de treabă, văduvă de război care-i deretica prin cameră și-i aducea ceaiul de dimineață nu l-a văzut niciodată stînd o zi în pat și nu l-a auzit plîngîndu-se de ceva. Nici de durere de cap sau de măsele, nici de

inimă, nici nu și aduce aminte să fi avut vreedată un guturai enărar. De fapt, el simțea durere sau bucurie numai cînd vreunul din eroii lui avea vreo durere sau bucurie. Dar despre asta, tot nu știa nimic.

Într-o noapte, a lucrat la romanul său, despre un profesor de muzică la o școală din provincie, care, în taină, era un mare compozitor. Profesorul era terorizat de directorul școlii, o nulitate învidioasă, nesocotit de tînăra profesoară de franceză, pe care o iubea cu pasiune și care-l lăsă pentru un tînr spîlcuit, cu pantaloni călcați și capul plin de melodii de dragoste. Pînă la urmă, profesorul moare, subit, de un atac de inimă.

A doua zi dimineață, cînd gaza intră la el, cu ceaiul, l-a găsit întins în pat, cu obrazul galben ca ceara, căzută peste manuscrisul cu litere mici, îndesate, cu stîloul stîrns în mină atît de puternic, încît n-a putut fi scos, așa că l-a înmormîntat cu el. Atunci s-a aflat că avea vîrsta de patruzeci și unu de ani. Lumea îl credea, dintotdeauna, de cincizeci, cum era cu pielea feței cam smochinată, cu părul castaniu rîrit pe frunte de i se vedea rotunjimea cranului.

Testamentul n-a lăsat. Au rămas numai hîrtiile sale. Teancuri mari de hîrtie, pagini scrise mărunt, numerotate ordonat, au rămas puin dulapurii, sertare și chiar pe jos, prin toate colțurile camerei.

Gaza, după vreo trei zile, — trebuia făcut curat în odaie — a adunat toate hîrtiile și le-a cărat în pod. Mai tîrziu le-a vîndut pe bani mărungi unui tîncighiu ambulănt, care le-a dus acasă și împunbut cu cei cinci copii ai lui, a făcut din ele pungi și le-a vîndut în piață, cîștigînd destul de binîșor.

A doua zi după înmormîntarea lui Alexandru Solon, a apărut în fereastra camerei unde a stat atîta ani, un cartonaș pe care scria cu o mină stîngace: „O cameră mobilată de închirial”.

Odaia n-a stat prea mult goală. Era o cameră bună, curată, și gaza, o femeie în vîrstă, harnică și de treabă, care, în contul chiriei, deretica și aducea ceaiul de dimineață.

S-atunci, parcă o văd în vis, călătorind de la un meridian la altul, meru hoinară, cînd invizibilă, confundîndu-se cu atomii, cînd vie și materială — stea alfa în constelația Așteptării și Iubirii nesfîrșite. Ochiul meu, navă a disperării, o pierde și o regăsește meru în alt loc, balansîndu-se copilărește peste pămîntul roșcat, spre sud sau spre nord, învingînd spațiile, gemetele apelor și fîrele rinjite ale pădurii pofînd o carne căzută din cer, atît de dulce, atît de fragedă.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

Agățată undeva, de uriașă catedrală — monstru solar în această primăvară nebrună — domnișoara Posmantir se chinuie să scape din înclăstarea pămîntului, tot scuturîndu-și umerii de povara unui fluture magnetic.

— Domnișoara Posmantir, domnișoara Posmantir! strig eu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă.

IORDAN CHIMET

numai cîntecele...

Cîmîtirul păsărilor e în văzduh — orice cîntec, îmi spuse, e o tăcere, — e timpul păsărilor cuiburi, binecuvîntatelor plozi. Doar în cortul tău, bună bătrînă, vacile cu tîcut de mult!

deasupra mării plîndind închide ochii cînd mironeni cu fum albăstrui vor purta în lampioane

ciocurile de umbră ale zburătoarelor care au fost cîndva și azi nu mai sînt. Numai cîntecele lor nerostite la timp — și orice cîntec, îmi spuse, e o depărtare, — singure, singure, singure rădăcesc în văzduh așteptînd foșnetul de frunze căzute al albelor aripi riul de miere amară al mesteceniilor ele doar, îmi spusă, să-ți arate drumul fără început fără sfîrșit,

cînd pescarul cel șchiop

Cînd facurile se vor stînge printre ruine Cînd pescarul cel șchiop va ieși somnoros din cărbun, la miezul nopții vorbînd cu bufințele, pufînd din lăluava scarosă, mormăind un cîntec ușor Cînd buciumul ascultă glasul pietrelor, glasul pămîntului,

puneți urechea la pămînt și ascultați: veți auzi cum crește iarba, veți auzi gizele zburînd, puneți urechea la pămînt și ascultați: veți auzi tăcerea cum cîntă într-o mie de flaute puneți urechea la pămînt și ascultați: veți auzi cuvintele unui grai fără nume, pe care veți înțelege

puneți urechea la pămînt și ascultați: e glasul nostru care spune: e clipa de slavă prietelui necunoscut, de mormăit de mormăit

osele noastre înălbite de soare și mironeniile de soare și ardeți în slova lor și noapte e glasul nostru care spune: așteptăm într-o cămărușă de mormăit

goniți lilieci care pîndesc în desăg gonii haitele de cîini-mișei care se apropie de bolnă auzii filiiții aripiilor noastre nevăzute? în preajma voastră așteptăm tăcuți, pe vecie

lamento în stil vechi

O veste de singe pe oglinda din sin am zărit un roib de flăcări, fără călărie, fără șea spre apus galopă cu lanca înfiptă în pieptul arab. Văperea împart cu mine culcușul, din pinea frînătoată pentru seara de ospîț se înfruptă corbii landelor de cucuță. Vinul insotat și amar plîng zidurile

Vai, inima mea, — suspina nemîngîiata Edith cu giul de lebădă în turnul învelit cu bufnițe vechi. Lacrimile oi prinse în catarame de sidof le poartă pe înfoiate dolmane, pitici verii bucurioși călărînd zemoasele piersici.

Solii pribegi n-au adus încă visul de moarte plîns bufonul cocoșat culcîndu-și pletele albe pe țitiera spartă

Atunci ies din ceasornicele pădurii păsărilor de lum pe umerii tăi, crengi dezgolate de toamnă, își fac culcușul

tăcut singele și-l sorb împreună așteptînd împreună privind cum pruncii bălai în carele trase de dai tapi plici se ascund în păduri cum pajurile își feresc temătoare privirile, cetînd zodiacul

cum vîpăiele comorilor, în noaptea de iulie ademenesc pașnicii drumeiți în înșelătoarele mlăștini. Astfel trăim, astfel iubim așteptînd odată și odată izvorul cu ape albastre cu picioarele goale în sandale de trestie să lagene lezeșele lanuri de orez să poarte trupurile cocorilor ostonți de drum și la tîrnel unde se adăpă mistreții barboși acolo departe să încolțească ierburile cîmpului

COSTACHE OĂLREANU

dino buzzati

problema

porții zidite

Când și când se discută din nou — ceea ce pare aproape imposibil — despre pretinsa Poartă Zidită. Căiva prieteni, și asta se întâmplă mai ales spre seară, se plimbă în parcurile publice. Fumează — și între două țigări — privesc în jurul lor bucurându-se de amurg și de priveliștea inconjurătoare. „Haide, spune-mi ce crezi?” — întreabă unul dintre ei, arătând spre lanțul de munți nu prea măiestri care se înalță în preajma orașului. Cel cărui i s-a adresat, înțelege imediat, aruncă o privire mirată spre locul indicat, și răspunde: „O fi ceva!” Și așa se stârșește discuția.

Poarta Zidită — zidită sau nu, nimeni nu știe, — se găsește în fundul unei mici văi, sau mai curând într-un fel de lighean, între vârful Santa și piscul Fabrizi, două creste nu prea înalte din lanțul de munți despre care am pomenit. Din oraș urci ușor acolo în trei sferturi de oră. Odată ajuns pe marginea văii care domină prundășurile strâmte aici prin eroziune de-a lungul văcurilor, descoperi o faleză cam de o sută de metri care coboară abrupt cam așa ca scaunele unde stă corul într-o biserică. De altfel, în unele ghiduri vechi, locul este chiar denumit Trecătoarea Corului.

Aspectul mai curind stincos al așezării, singurătatea ei relativă, desi de acolo se zărește foarte bine orașul, vegetația ei deasă și sălbatică, creează o priveliște destul de impresionantă. Însă privirile se opresc în deosebi asupra unei scobituri care se află în centrul și la baza peretei stincos; imaginați-vă intrarea într-o peșteră; de o formă foarte regulată — care ar fi fost pe urmă astupată de un zid. Nu se distinge însă prea bine dacă acest zid, format din mari stinci îngrămădite unele peste altele cu o ciudată precizie, este opera naturii sau aceea a oamenilor.

În colțul de jos, în partea dreaptă a adănciturii, se putea observa că obstacolul a fost scrijelit. Urmele provin dintr-o încercare făcută către mijlocul secolului trecut ca să se deschidă o trecere cu ajutorul minelor. Grosimea excepțională și duritatea stincilor, unită cu suprafețele localizate, care au sosit încercarea aproape ca o profanare, împiedicase să se ajungă la un rezultat. Pe urmă unii domni din oraș au făcut măsurători, analize de roci, sondaje, fotografii, rezultatele însă nu s-au cunoscut. Totuși, în secolul nostru, interesul pentru această problemă s-a revigilat și mai domoalească și trebuia să se aventureze în cartierele cele mai dărăpănate ale orașului, să se oprești pe străduțele cele mai întunecate, să te duci pe ascuns în circumștile cele mai murdare, ca să mai auzi pe careva — mai totdeauna bătrâni vagabonzi — susținând că era un adevărat zid construit de mină de om; și de fiecare dată, ei plănușeau brodat tot solul de peșteri cu balauri, comori ascunse, cu magii și sacrificii umane care s-au petrecut pe vremuri.

Când și când însă, din dorința de a zeflemisi sau pur și simplu din spirit de adiverșitate, persoane cultivate s-au străduit să dea, să studieze problema. Și sînt mai mulți decît crezi care vorbesc despre asta atunci cînd se sînt în largul lor, între prieteni, acasă la ei, la adăpost de urechi indiscrete. Atunci nu le e rușine să tăvălăiască despre „poarta zidită” și să asigure că sînt oameni serioși, deloc bătărași sau inculti. Ca să spun adevărul, problema pen-

tru ei nu este atât de a ști dacă o-mintă poartă a fost zidită sau nu de ființe umane, cît de a ști dacă dincolo de ea se găsește ceva. Prin subtile raționamente, savanții academiciilor au căutat să demonstreze că niciodată omul n-ar fi putut să construiască asemenea obstacol. Și strănușele lor în această privință sînt atât de mari încît provoacă îndoieli: scopul unor asemenea savante disertații n-ar fi nîmă să abată atenția oamenilor de la problema esențială? Și lășind impresia că o soluționează, totuși nu răspunde absolut nimic?

Zidul este oare opera naturii? Să admitem — spun unii. Însă aspectul zăgăzului este foarte ciudat și fără să vrei te face să crezi că acolo nu sînt numai stinci, ci o peșteră mare. De ce glasul legendelor n-ar însemna nimic? Și de ce — fără nici o noimă — drumul cel vechi — ale cărui urme se mai descoperă și azi — urcă pînă la Trecătoarea Corului? Și cum se explică vîntul rece care suflă chiar în plină vară printre crăpăturile zidului? Unde mai pui că sînt ciobani care jură că în timpul nopții au auzit zgomote ciudate răzbătînd de acolo.

Totuși, în grup de prieteni — tineri fără prejudecăți — cînd se plimbă seara în parcurile orașului, auzi pe careva întrebînd pe neașteptate, în timp ce arată cu un gest spre muntele Fabrizi: „Ei, și tu ce crezi?” Cei alții înțeleg imediat și unul dă din cap: „Păi, e o poveste veche — răspunde — și n-o să se știe niciodată”. Și discuția venicepe.

Se înțelege că zărele tac mile. În lumea bună, dacă vorbești despre asta, se consideră că este o lipsă de tact. Pretutîndeni se găsesc unii

care desi nu s-au gîndit niciodată serios la problema asta, totuși se ferece de ea ca de ciușă. Fie din lașitate, fie din lenea de a gîndi, ei îi dau ocol prin tot felul de pîrșete, ascunzîndu-se după oracolele academice, de fiecare dată cînd se pomeneste de „poarta zidită”: La năbă, e doar o născocire. Se face aluzie pur și simplu la lumea de dincolo, sub pretextul, intrării baricadate! E o ticăloșie, protestează ei. „Asta nu se face între oameni de bună credință!” Atunci nimeni nu se mai amăgește cu vorbe, discută despre ea în zeflemea, se prefacă că nu știu nimic. Și între timp, la căderea serii, Trecătoarea Corului rămîne singuratică; liliacii și rîndunelele dau fircoale. „Porții zidite” care, hieratic și tăcut, își păstrează mai mult ca niciodată taina ei.

În românește de ALEXANDRU BACIU

In Franța se imprimă anual 70 milioane de cărți pentru copii — ne înformază revista Arta (5.XII.66). Cea mai ciudată creație contemporană din acest domeniu este sezenara Enid Blyton, creatoarea lui Oul-Oul și Club de 5, ale cărui cărți număra în Franța s-au vîndut în ultimii 12 ani în 12 milioane de exemplare. Tirajul cărților sale publicate pînă acum în 63 de limbi depășește 43 milioane.

mozaic

Walt Disney Părintele lui Mickey-Mouse, al lui ca Zăpada, al lui ca Bambi, al lui Donald și al altor altor minunate personaje de basm care au înfățișat copilăria unor și ruri întregi de generații, s-a stins din viață la 15 decembrie la Burbank, în California, în urma unei crize cardiace.

Walt Disney, care la 5 decembrie implinise 65 de ani, deținea recordul lumii în ceea ce privește premiul Oscar (11 primize de 30 de ori) pe lângă alte vreo 900 de recompense, dintre care 5 diplome honoris causa.

Al VI-lea Congres stendhalian internațional se va ține la Parma în perioada 22-24 mai 1967, organizat fiind de „Gruppo Amici di Stendhal” și „Ente Provinciale Turismo” din Parma, și „L'Association des Amis de Stendhal”.

Despre romanul Une saison dans la vie d'Emmanuel de Marie-Claire Blais, publicat prima oară în Canada, reeditat în Franța de Grasset, și onorat cu Premiul Medicis pe 1966, Alain Bosquet scria în Le Monde din 16 IV 1966: „Teribila Marie-Claire Blais! Își bate joc de tot: de religie, de copilărie, modalităților literare care și-au făcut veacul e inutilă și chiar pernicioasă. Sintem de acord cu Robbe-Grillet cînd spune că pentru a scrie ca Stendhal ar trebui să scrii prin 1830, și înțelegem ilicul paradoxului lui J.-L. Borges, după care un scriitor din timpul nostru copind pe Don Quijote cuvînt cu cuvînt ar scrie, totuși, o operă cu totul alta decît aceea a lui Cervantes. Cum e cu puțință ceva nou? Ne întrebăm uneori. Iar timpul care schimbă perspectivele și efortul descoperirii, explorării unor tărîmuri „noi”, într-un cuvînt experiența în timp și spațiu, ne dă posibilitatea răspunsului la această întrebare. De aceea, nu ne miră faptul că, pentru a rennoi arta romanului, pleada „noul roman” a recurs la experimentul inovator. E vorba, de astă dată, mai din plin decît pe timpul lui Zola de un „roman experimental”. Însăși raportarea noilor perspective ale romanului la noile relații dintre om și lume — pe cale de a fi încercate experimentale în zilele noastre — duce la un asemenea roman experimental. Putem socoti, asadar, într-o primă aproximare, cărtile lui Alain Robbe-Grillet, Michel Butor, Nathalie Sarraute, Claude Simon, Robert Pinget, drept experimente literare care — oricare ar fi durabilitatea „noului roman” — vor păstra valoarea experimentală a ceea ce a încercat și verifica, în condiții noi, datele oferite de experimentele anterioare. Într-adevăr noua formulă — cu tot radicalismul reprezentanților ei — nu poate să rupă cu totul legăturile cu experiențele

din lirica austriacă

PETER HUCHEL

lumină de octombrie

Octombrie, — o pară ultimă, incinsă, și grea ca miera, sovăie să cadă! Pe-un fir de funigel o gîză prinsă Bea sînge stîns în ultima ei nadă... Lumina soare verdele arfar murind ca un fuor ce loare; dințate horbete — liliac sprinjar — pălesc sub raza ce le stoarc.

Sub adieri și moartea-i dulce, Cîni roșii fumegînd prînd să respire Mirasme, rînduții vor să se culce, Mai grea cînd pare-o soarelu mîhnire. Cînd pe cîmpie-adorm hîrcioși sături Nucii cad greoaie-n liniște deplină, Fognesc ceta din urmă toji verzi Precum dulci pietre lucii în lumină.

Octombrie, coș de rafie eles Purtat de slujnice-n cămară; Livizile desarte — le-au cules — Și frunze dorm sub lînceda povară; Svinesc doar fire din fuorul stîns Spre soare, iar o creangă parcă plîngă, Căci para cea din urmă s-a despris Și zvorul dulce-al toamnei brusce se frînge.

INGEBORG BACHMANN

iubire, lămurește-mă

Se-nalță pălăria ta ușor, salut, plînd de vînt purtat, iar capul mă descoperit vrăjește norii; prin alle zări de teabă-și vede inima ta, și gura ta se intrupează din nou în alte grăuri; fremătătoare ierburii năpădesc întreaga țară; învolburii și stînga vara flori de stela; orbit de fulgi ridici spre boltă fața și oare ce să și se mai întimplă...

iubire, lămurește-mă!

Solemn păunul prins de uluir, rotește; își nalță porumbița-n jurul gîtului, penajul; de-atita ugiut vîzduhul se dilată — Gînsacul lărmuie; culeasă-i miera-n crîng sălbatec de țara-ntrăgă; iar în parcul domolită răsădite nîvite sînt în pulbere-aurie.

Rogăște peștele, își depășește cîrdul și printre grote salta-n cuburi de mîrgăean. Un scorpion stielnic joacă cu susur argintiu în pulberi de nisip

Iar Cărbășu-n zări adulmecă pe cea mai mîndre dintre mîndre. Simțirea lui s-o am, și eu aș ști că pot scrii sub carapace aripi și sborul mi-las lua departe spre un tufiș de fragi.

iubire, lămurește-mă!

Știu apele grăi, cuprinde undă mîna altei unde, în vie strugurii mustesc și sar și cad; și rit de gîngăș lese melcul din căsuța lui!...

O piatră știe-a-n-dupleca o altă piatră!

iubire, lămurește-mă! Eu nu-mi pot lămuri: se cade să petrec aceste vremi cumplite, scurte, u gîndurile mele, singur? Să nu știu ce-ntrăgesc? Să fac ce mi-e drag, nimic? Și cine se cuvîne să gîndească? Nu rătăcește oare omul?

Sau că se bizuie pe un alt cuget... Nu-mi lămuri nimic. Văd salamandra, prin orice flăcărie străbate, nicio-înținare n-o alungă n-o frînge nicio suferință!...

În românește de N. ARGINTESCU-AMZA

din lirica braziliană

GUILHERME DE ALMEIDA

această viață

Un filozof mi-a spus odată: „Existența nu merită. Știinta — de-am fi veșnici — ar inventa în disperare moartea. Am fi tot lume, agonizînd a moarte. Un punct doar, o celulă-n răsoara se zbate explodînd, pînă se-mparte nimicului. Ait e omul. O viață e a firii”

Așa vorbea savantul, și simțeam un dor de moarte, mi-era dor de moarte.

Călugărul: „O, tinerețe, n-ai ce face! Ești fulger la piciorul nemuririi, gîndește: vremea trece, tu n-ai pace, un lanț de amăgiri este viața, — femeia plînge, mulți copii au fața suptă, surd arar, e mai mult plîns, întoarce fața... Pămîntul... groapă și... ostentitoare luptă O stea aprinsă-n cer... Ait. Viața...”

Așa vorbea călugărul, iar mie mi-era dor de moarte, de esență mi-era dor.

Vorbea săracul: „Pentru săracie viața-nseamnă piine neagră, zdrăne, și Dumnezeu?... Nu cred, e fantezie. Nu mi-a dat pat și nu mi-a dat nici piine, de foame și de sete nu mă iartă. Odată!... Doar mîhnirea și rușinea, în zdrăne mă tirăsc din poartă-n poartă”.

Așa vorbea săracul, iar mie mi-era dor de moarte, de esență mi-era dor.

Si o femeie zise: „Hai cu mine! Incheide ochii și visează, prietene, o casă... o iubită care vine... femeia ta să fie... perechea ta sub un acoperiș... un fir de fum... și un canar cîntînd în colivie...” — Viața îmi descoperea alt drum —

Mi-ai dat, iubire, un dumnezeesc miez al vieții, farmec să trăiesc.

MANUEL BANDEIRA

mă duc la pasagarda

Am să mă duc la Pasagarda Acolo regele mi-e prieten Acolo a femeia pe care o doresc Voi poseda-o în patul pe care eu îl voi alege. Mă duc la Pasagarda.

Eu mă duc la Pasagarda Aici nu sînt fericiți Acolo existența-i aventură Inconsecventă aventură

Încît regina falsă și demență Regina Spaniei Ioana nebuna Poate să fie ruda Sau contra-ruda Cum norii mele pe care n-am știut-o niciodată.

Cîtă gimnastică-am să fac Voi alerga cu bicicleta Voi călări măgari zburdalnici Mă voi urca pe stîlpi Unsi cu grăsimi Mă voi scîlda în mare! Și dacă voi și obosi Mă voi culca pe fărmlul unui riu Chemînd pe Xara Să-mi spună basme Cum imi povestea Roza cînd eram copil Eu voi pleca la Pasagarda.

La Pasagarda găsești ce vrei Altă civilizație Acolo bate vîntul inefabil Care împiedică izvoarele E telefon automat Alcolozii cîji vrei Fete frumoase Au toți curtenii.

Și dacă voi fi trist cîndva De o frîște fără leac Și dacă voi fi agonizat În mine sinuciderea — Acolo regele mi-e prieten — Voi avea femeia pe care o doresc În patul pe care-l voi alege Mă duc, mă duc la Pasagarda.

OLAVO BILAC

limbă braziliană

Ultimă floare în Labie, inculta mea frumescă, tu, din splendoarea de mormînt mai suni talanga: ești aur pur în mineralele de Ganga pierdute dintre giuvărele de-acasă...

Necunoscuta mea modestă din falanga noului grai suava mea aleasă tu aduci dorul și blîndețea ta duioasă în crîncena și revoltată limbă gangă!

Mi-ești dragă sevă cu sălbatecă aromă Pădure castă, ocean fără hotar tu, rustică și dureroasă idiomă

în care „fiule” mi-ai spus: și mai aud cum plînge Cames în exil, cît de amar este să fii poezul dragostei din Sud.

În românește de VIOLETA ZĂMFIRESCU și NELSON VAINER

ce este „nou” în „noul roman”?

Speciile literare, ca și cele zoologice, își au așezarea și moartea lor. Parodia unui specii anume, uneori, decelul ei. Atunci cînd epopeea medievală a sleit, ea s-a luat pe sine în deridare. În Don Quijote, romanul cavaleresc se autoproclama și pierde, pentru ca, tot cu Don Quijote, romanul modern să-și fiînță.

Va veni vremea cînd anumite romane apărute în secolul nostru — de la Ulisele lui Joyce la prozele lui Beckett — vor fi privite ca niște parodii finale ale acestei specii. Dar chiar dacă romanul vîltorului va desmînti o asemenea perspectivă eschatalogică, un fapt rămîne sigur: la mijlocul secolului al XX-lea, romanul (și numai el?) trece printr-o criză care poate fi criză de creștere ca și de agonie.

Unul dintre simptomele cele mai evidente ale acestei crize este apariția — în Franța, acum mai bine de-un deceniu — a „noului roman”. Apariție sub semnul ambiguității al unui sfîrșit și al unui nou început. Alain Robbe-Grillet, reprezentantul cel mai consecvent și apologetul cel mai ortodox al noii formule, este pe deplin conștient de această ambiguitate. „Istoria — afirmă el — va arăta peste cîteva decenii că diversele zbuciumări în arta romanului pe care le înregistrăm sînt semne ale agoniei ori al reînnoirii” (Pour un nouveau roman, p. 16). În așteptarea acestui verdict al istoriei, Robbe-Grillet urmărește decădamdată, foarte lucid, pisirea „vechilui” roman — în speță a romanului balzacian — și instaurarea unui „nou” roman. Și tocmai în această viziune bine determinată de a înnoi specia, descoperim — înainte de toate — noul pe care-l aduce respectivelor roman.

Una din ideile-forță ale veacului nostru este, fără îndoială, aceea a începutului a-bolului, a înnoirii radicale. O voință de a

încape ab ovo, de a lua totul de la capăt, animă o serie de spirite ale timpului. Aproape toate artele și-au avut în ultimele decenii revoluționari și înnoitori. Apollinaire, vorbind despre „pictura nouă” cubistă, o prezenta drept o creație pură. În opoziție cu arta imitativă de pînă atunci Vedea într-însa, cu alte cuvînt, o nouă geneză. Artă romanului — cu toate tentativele de reformă — n-a cunoscut pînă la „noul roman” o încercare mai plină de intenționalitate reinnoirii. Reinnoire care înseamnă mai mult decît o reformă. Căci nu e vorba doar de o nouă formă a romanului ci — în spiritul lui Robbe-Grillet — de un nou mod de a exprima noile relații între om și lume. Mai mult de o „inventivă romanului”, de a „crea” noi relații între om și lume, „adică de a inventa omul” (op. cit., p. 9).

Cu orieță modestie și-ar face Robbe-Grillet declarațiile sale roșind cuvintele în surdina, arătînd că meditațiile sale sînt acelea ale oricărui romancier care cugeț la propriile unelte, că nici nu se poate vorbi de o nouă școală literară, termeni ca „noul roman” sau „romanul obiectiv” sau „școala privirii” fiind simple formule comode pentru a denumi efortul paralel al cîtorva cercetători în sfera romanului, nu pentru a indica intenția sa originară și anume aceea de a crea o lume nouă, de a deveni — în termeni cartezieni — „înginerul cetății moderne a inteligențelor, cetate în întregime geometrică și trasată cu echerul”. A inventa romanul, a crea noi relații între om și lume, a re-crea omul, sînt obiective care conferă romancierului răspunderi și demnități demulțurice. Dacă Balzac își atribua privilegiul atotvăzătorului: „Privirea mea e asemenea privirii lui Dumnezeu — spunea el — Nimic nu-mi rămîne ascuns”, în schimb corifeul „școlii

privirii”, a „noului roman”, își arogă funcția atotpunctului — creator prin privire și cuvînt.

Putem vorbi, deci, de o obsesie a noului în „noul roman”, și vom avea prilejul — altă dată — să despărțim cele vechi de cele nouă în „inovările” sale. Desigur, repetiția modalităților literare care și-au făcut veacul e inutilă și chiar pernicioasă. Sintem de acord cu Robbe-Grillet cînd spune că pentru a scrie ca Stendhal ar trebui să scrii prin 1830, și înțelegem ilicul paradoxului lui J.-L. Borges, după care un scriitor din timpul nostru copind pe Don Quijote cuvînt cu cuvînt ar scrie, totuși, o operă cu totul alta decît aceea a lui Cervantes. Cum e cu puțință ceva nou? Ne întrebăm uneori. Iar timpul care schimbă perspectivele și efortul descoperirii, explorării unor tărîmuri „noi”, într-un cuvînt experiența în timp și spațiu, ne dă posibilitatea răspunsului la această întrebare. De aceea, nu ne miră faptul că, pentru a rennoi arta romanului, pleada „noul roman” a recurs la experimentul inovator. E vorba, de astă dată, mai din plin decît pe timpul lui Zola de un „roman experimental”. Însăși raportarea noilor perspective ale romanului la noile relații dintre om și lume — pe cale de a fi încercate experimentale în zilele noastre — duce la un asemenea roman experimental. Putem socoti, asadar, într-o primă aproximare, cărtile lui Alain Robbe-Grillet, Michel Butor, Nathalie Sarraute, Claude Simon, Robert Pinget, drept experimente literare care — oricare ar fi durabilitatea „noului roman” — vor păstra valoarea experimentală a ceea ce a încercat și verifica, în condiții noi, datele oferite de experimentele anterioare. Într-adevăr noua formulă — cu tot radicalismul reprezentanților ei — nu poate să rupă cu totul legăturile cu experiențele

mai vechi ale romanului. Căci chiar dacă, după Robbe-Grillet, Flaubert scria „noul roman” în 1860, iar Proust în 1910, experiențele unui romancier din 1960 nu se pot dispensa de rezultatele experimentatorului din 1910 ori ale celui din 1860.

Firește, experimentul inhibă, într-o măsură oarecare, spontaneitatea creatoare, fa-

vorzînd în același timp reflectarea. De aici, o anumită atmosferă de laborator pe care o degajă „noul roman”. De altfel, înainte de apariția sa, unui romancier din

prima jumătate a veacului nostru, au adoptat formula romanului care se reflectă pe sine, fiind Romanul însuși drept obiect al romanului lor. Vaste organisme epice — pomenim doar Căutarea timpului pierdut a lui Proust — pot fi considerate, într-o privință, ca niște auto-reflecții ale speciei. Cu atât mai mult unele romane din ultimele decenii, care în loc să se deschidă — după pilda unor auguste tradiții — asupra lumii, se închid asupra lor înșile, cercetîndu-și orocum propriile mecanisme și în locul romancierului care, odinioară, putea spune cu Balzac că nimic nu-i rămîne ascuns în lume și în inimi, apare scriitorul care privește concentrat doar propriul său act creator. Asistăm, în cazul „noului roman”, la o hipertrofie a conștiinței reflexive, scriitoricești, manifestată în teoretizările lor asupra structurilor făurite de ei. S-ar putea spune chiar că teoriile acestor scriitori, eseistica lor e mai interesantă, mai vie decît însăși creația lor literară. Cu ei creata romanească pare să intre, definitiv, în conul de umbră și irizații transduciale al gîndirii reflexive.

Prezența reflexiei în geneza și structura operelor aparținînd noului curent nu trebuie înțeleasă în sensul în care ea apare în unele romane contemporane, care tind spre modalitățile discursive ale eseului. Nu gîsim în scrierile lui Robbe-Grillet dialoguri pe teme de cultură ca în Muntele vrăjii ori problematica destinului artistic uman — prea uman — din Doctor Faustus al lui Thomas Mann. Analiza — cum vom avea prilejul să vedem — nu devine niciodată în „noul roman” meditație eseistică asemenea reflexiilor musilienne din Omul fără calități. Dimpotrivă: „noul roman” — în deosebi în viziunea radicală a lui Robbe-Grillet — pretînde o degajare de orice „franjurii de cultură” (op. cit., p. 18)

a unicului obiect al prozei care e obiectul însuși. Descoperindu-se pe sine într-un univers al obiectelor, romancierul „nou” caută un acces direct la obiectele care sînt singurele existente pe care le recunoaște. După el, nici-o semnificație psihologică, morală, metafizică, social-politică a „obiectelor”, nu poate înlocui simpla prezență pură a acestora. Scriitorul va căuta, asadar, nu speculația „asupra sensurilor tuturor celor ce sînt (și în cele din urmă asupra sensului existenței), ci prezentarea directă a celor ce sînt, a obiectelor ca atare.

Această poziție a noului romancier este, de altfel, determinată tot de voința sa de a rennoi lumea însăși. Găsim aici tendința de a îndepărta orice concepție asupra lumii, orice organizare ideatică prealabilă a universului și, totodată, intenția de a construi ori măcar de a descoperi o lume nouă, virgină. Nu este lipsită de un secret patetism această intenție a „noului roman” care constituie, intruciva, — în termeni goetheeni — fenomenul ei originar. A descoperi, a construi o lume nouă este, hotărît, cea mai nobilă tîntă a omului nou din timpul nostru. Dacă în intenția sa „noul roman” a izbîndit ori a eșuat, vom vedea în analizele noastre ulterioare. A realizat, oare, acest nou curent... o revoluție mai totală decît aceea din care s-au născut, odinioară, romantismul sau naturalismul?” (Robbe-Grillet, op. cit., p. 16). Pendulînd între sfîrșitul unei lumi și începutul altei lumi, între sfîrșitul unei modalități de a prezenta lumea și începutul altei modalități de a o construi, „noul roman” reflectă ambiguitatea situației sale. Reprezintă el oare cu adevărat un început, este el oare pe de-a-ntregul nou?

NICOLAE BALOTĂ

SUBTERANUL

Prin *Subteranul*, „spiritul literar” intră în fastă conjuncție cu „spiritul documentarului”, într-un raport variabil ce-l drept, ca în astronomie: cînd preocupă de cel dintîi, se ține nemijlocit de „drama” soarelui și de destinele omenești legate de ea, nu e doar bine filmat, ci dobîndește o semnificație psihologică și emotivă în bună măsură motivată și, implicit, dezvăluie sensuri secundare, scoase în evidență îndeosebi prin formula — pregnant cinematografică — a anchetei în „stea”. De observat că în secvențele de rememorare a unor fapte și întâmplări (flash-back), autorul păstrează o justă cumpănă între unghiul subiectiv (al povestitorului) și cel obiectiv (al realității trăite și narate), ceea ce îl fereste de pericolul unei alterări de limbaj, al unei dispersări stilistice. Filmul ne transportă într-un climat de urgență — spre deosebire de următoarele planuri: tehnologic, economic, etc. social sau pur și simplu uman se întinde rapid sau se suprapun, întregindu-se într-un unic proces „deschis”. Ideea e interesantă și nu lipsită de eficacitate morală: are caracterul experimentatorului sau, în genere, descuzătorului de drumuri dreptul să gesească atunci cînd de la punctul teoretic irepresibil, trece la aplicarea practică? Desigur că un asemenea drept există — el face chiar parte din „regula jocului” — și, în acest sens, concluzia dezbaterii din *Subteranul* trebuie căutăată și găsită încă în premise. De o atare identitate marile „aventuri” ale spiritului uman (științific) stau măturate de o necesitate și a ritmului filmului, de aceea mi se pare că ei au căutat mai curînd să desfășoare, sau să refacă, mecanismul social-moral al următoarei triade: riscul de a greși cînd încerci ceva nou (teza); eliminarea oricărui risc, adoptarea exclusivă a unor soluții verificate și sigure (antiteza); depășirea riscului și a greșelii prin înțelegerea și aplicarea unei soluții prevăzute — a greșelii înseși (sinteză). Această mișcare dialectică e urmărită consecvent de Virgil Calotescu și de scenarist, ea constituie nucleul din profunzimea al peliculei. Tocmai de aceea, cred, ar fi fost oportun încă un efort pentru eliminarea tuturor planurilor parazitare. Dacă secvențele sau scene ca: drumul sondei de la fabrică la locul de instalare, înălțarea solemnă a schelei de metal, acțiunea de forare, erupția, incendierea etc. fac corp comun cu ideea și cu stilul filmului, dimpotrivă, unele episoade casnice, impuscarea cineiului vălămat de erupție, anumite puncte pitorești sau de „relax” umoristic, se cer a fi excluse sau atenuate. Prisoare asemănătoare sînt evidente și sub aspectul auditiv, al dialogului în special: sînt și replici superflue sau scene discursive prelunge inutile (acasă la inginerul Tudoran, la agapa de la cabană, în baraca inginerului Barbu și chiar împrejurul sondei). Și încă ceva: s-a observat — ca o trăsătură a lumii contemporane — tendința progresivă de afirmare și dominare a limbajului infrastructurii (tehnice, științifice, economice etc.) în dauna limbajului umanistic poetic (care nu înseamnă înfloritură de stil, ornament verbal); de aici, în mod firesc, un fel de „depozițar” a operei de artă, a dialogului cinematografic în cazul nostru. Nici Ioan Grigorescu nu rezistă ispitei, și replicile personajelor sale nu sînt întotdeauna expresive, pentru că n-au tensiunea și elevația poeziei, mai ales atunci cînd prin ele se exprimă umanitatea caracterelor.

FLORIAN POTRA

VERMEER

Cu competență și poezie, într-un stil agreabil pentru nivelul criticării, cititor N. Argintescu Amza ne prezintă pe Vermeer Van Delft, pictorul olandez descoperit acum o sută de ani dar neapuzat încă de criticii și istoricii de artă. Pictorul acesta care continuă să intrige lumea artistică europeană s-a născut la 1632 și a murit la 1675. Au trecut deci aproape trei sute de ani de la moartea lui și au fost necesare două secole ca să i se acorde importanța cuvenită. Să nu i fi privit nimeni, timp de două sute de ani tabulari, iar dacă au fost văzute, să nu i le fi putut aprecia nimeni? Secolul al XIX-lea, cănd s'întinse, nu începe să îl admire iar secolul nostru continuă să-l discute fără a îndrăzni afirmații categorice. În jurul artei lui se emit păreri și se poartă polemici. Se caută dedesubturile spirituale ale artei lui Vermeer și uneori se emit pe această temă ipoteze fanteziste nejustificate nici de morala timpului, nici de unele date biografice. A murit la 43 de ani și a fost, în cursul acestei scurte vieți, de două ori președinte al corporației din care făcea parte. Mesesiulul îi era apreciat, dar arta lui nu era înțeleasă nici atunci. Cînd criticul francez Theophile Burger Thore se interesează de Vermeer și publică la 1866 rezultatele investigațiilor sale, pictura franceză se găsea în preajma apariției picturii impresioniste și pictorul de scandal al zilei era Manet care numai cu un „anestezic” de realitate surprins pe viu, într-o suită expozițională testată ad hoc; dimpotrivă, e vorba de o povestire concepută la masa de scris, cu o construcție epică elaborată și pe alocuri laborioasă — adică nu întotdeauna funcțională — dar cu o calitate de bază importantă: în scenariul lui Ioan Grigorescu e prezentă, așa cum ar spune Pasolini, „o aluzie continuă la opera cinematografică de făcut”, a cărei primă caracteristică devine un apetit quasi-documentarist de adevăr și realitate. Aproape tot ce ține nemijlocit de „drama” soarelui și de destinele omenești legate de ea, nu e doar bine filmat, ci dobîndește o semnificație psihologică și emotivă în bună măsură motivată și, implicit, dezvăluie sensuri secundare, scoase în evidență îndeosebi prin formula — pregnant cinematografică — a anchetei în „stea”. De observat că în secvențele de rememorare a unor fapte și întâmplări (flash-back), autorul păstrează o justă cumpănă între unghiul subiectiv (al povestitorului) și cel obiectiv (al realității trăite și narate), ceea ce îl fereste de pericolul unei alterări de limbaj, al unei dispersări stilistice. Filmul ne transportă într-un climat de urgență — spre deosebire de următoarele planuri: tehnologic, economic, etc. social sau pur și simplu uman se întinde rapid sau se suprapun, întregindu-se într-un unic proces „deschis”. Ideea e interesantă și nu lipsită de eficacitate morală: are caracterul experimentatorului sau, în genere, descuzătorului de drumuri dreptul să gesească atunci cînd de la punctul teoretic irepresibil, trece la aplicarea practică? Desigur că un asemenea drept există — el face chiar parte din „regula jocului” — și, în acest sens, concluzia dezbaterii din *Subteranul* trebuie căutăată și găsită încă în premise. De o atare identitate marile „aventuri” ale spiritului uman (științific) stau măturate de o necesitate și a ritmului filmului, de aceea mi se pare că ei au căutat mai curînd să desfășoare, sau să refacă, mecanismul social-moral al următoarei triade: riscul de a greși cînd încerci ceva nou (teza); eliminarea oricărui risc, adoptarea exclusivă a unor soluții verificate și sigure (antiteza); depășirea riscului și a greșelii prin înțelegerea și aplicarea unei soluții prevăzute — a greșelii înseși (sinteză). Această mișcare dialectică e urmărită consecvent de Virgil Calotescu și de scenarist, ea constituie nucleul din profunzimea al peliculei. Tocmai de aceea, cred, ar fi fost oportun încă un efort pentru eliminarea tuturor planurilor parazitare. Dacă secvențele sau scene ca: drumul sondei de la fabrică la locul de instalare, înălțarea solemnă a schelei de metal, acțiunea de forare, erupția, incendierea etc. fac corp comun cu ideea și cu stilul filmului, dimpotrivă, unele episoade casnice, impuscarea cineiului vălămat de erupție, anumite puncte pitorești sau de „relax” umoristic, se cer a fi excluse sau atenuate. Prisoare asemănătoare sînt evidente și sub aspectul auditiv, al dialogului în special: sînt și replici superflue sau scene discursive prelunge inutile (acasă la inginerul Tudoran, la agapa de la cabană, în baraca inginerului Barbu și chiar împrejurul sondei). Și încă ceva: s-a observat — ca o trăsătură a lumii contemporane — tendința progresivă de afirmare și dominare a limbajului infrastructurii (tehnice, științifice, economice etc.) în dauna limbajului umanistic poetic (care nu înseamnă înfloritură de stil, ornament verbal); de aici, în mod firesc, un fel de „depozițar” a operei de artă, a dialogului cinematografic în cazul nostru. Nici Ioan Grigorescu nu rezistă ispitei, și replicile personajelor sale nu sînt întotdeauna expresive, pentru că n-au tensiunea și elevația poeziei, mai ales atunci cînd prin ele se exprimă umanitatea caracterelor.

NEAGU RĂDULESCU

CREDO

Aparițiile publice ale tinerii violoniste Cornelia Bronzetti, întrerupte periodic de „spații mute” cu căutări de consistențe artistice și împliniri în plastica expresivității, punctează anticipările creatoare ale unei continuu evoluții solistice. Detașările acestea lucide, volitive, poate stoice, în auto-investigări cu substrat muzical și virtuozic au solidificat, corectînd meru meandrelor une nedezmințite aluri romantice, cu pendulări capricioase, într-o rigoare meru mai autentică și deplină.

Reînținirea recentă cu tonul intens, substanțial al viorii Corneliei Bronzetti, după o concentrare de câteva luni în studii la Paris și Bruxelles în preajma unor măști ca Arthur Grumiaux sau Joseph Calvet, după un turneu cu vîi ecouri în Olanda, n-a făcut decât să confirme plusul de meditație pe care profilul său solistic l-a dobîndit, maturizîndu-se, echilibrîndu-se geometric, cu joc calculat și subtilă acuratețe. Conturînd o perfectă pondere a efulzîrilor, tonul ei n-a pierdut căldura cantilenei lirice, poate a regăsit-o mai propriu, întîindu-se stilistic, așa cum ne-a apărut în Concertul de Ceikovski, accentuînd latura reflexivă — intelectuală, nuanțînd modulul voluptuos, șirul temelor melode, angajîndu-se cu maximă vivacitate în arabescuri insinuînt al dezvoltărilor. Liniile sonore ce le emană cu o vioară de armonice grave, poartă amprenta firescului, a lipsei de ostentație, a nobiliei impetuozității chiar atunci cînd ferindu-se de un conformism tradiționalist, descrie noi cercuri de expresie, accentuîndi cu totul personale, unice. Rezervîndu-și aceste perspective inedite asupra texturii muzicale, artista înfrînge însă orice posibilitate de contrazicer, de dispută asupra fidelității recreatorii, printr-o sinceritate totală, calorică, care impune necondiționat credul ei original.

Cornelia Bronzetti stăpînește climatul sonor al muzicii, cu bravură temperamentală și tehnică, cu o comprehensiune stilistică care preveste inducțiile viitoare în universul concertistic clasic bachian, beethovenian, brahmsian. Stimulul romantic, stăpînirea clarvizibilă a întregului dictat poetic, nobletea, volumnul dens al sunetelor sale, sinceritatea pliturilor în ale spații, ne-a convins deplin pentru ca să o comparăm în „lirică” feminină celebră Lola Bobescu. Succesul public e totdeauna în muzică un argument mai spontan decît cel al criticii. Concertul a trebuit să fie repetat. Credul s-a împut.

Uvertura „Egmont” de Beethoven cere un elan interpretativ, o înfiorare orchestrală neobișnuită, capabilă să sugereze ceea aproape demurgică înclătare de armonii și tensiuni dăltuite în duritatea granitului, înclume nuanțelor materiale, executive, trece pe plan subdient, confundîndu-se total triumferii de energie. Interpretarea lui Iosif Conta a reușit să creeze această stare de acumulare implozivă a momentelor tematice, declanșînd în finalul „dramei” tumulturi de expansivitate eroică.

De aceeași factură tensională și în același sens conflictual, eroic, exprimat, substanța muzicală a Simfoniei I de George Enescu se așează pe linia tradițiilor eroicului în muzică începînd dimensional cu vulcanic Beethoven, continuînd cu Brahms, Liszt, Berlioz, Wagner, păstrîndu-și totodată o poziție atemporală, anistorică, în cadrul insusirii noastre. Această particularitate a eroicului enescian este cuprinsă în esența sa lirică.

Eroismul liric enescian are o aură poetică, ideală și cuprinde în spațiul și timpul creației sale accentuări treptate în Simfonia II, diversificate în cea de a III-a, parțial, dar pur spiritualizate în „Simfonia de cameră”, culminant, cu sensuri filozofice adinci în „Oedip” și „Vox maris”. Simfonia I este o uvertură. O uvertură a eroicului adolescent. Continuînd treptele a-mintite, acest eroic a luat rînd pe rînd forme dramatice-colective, individuale-tragice, general umane. Deslusind aceste sensuri primare eroice, în notele lui George Călinescu găsim o sugestivă precizare: „nu este eroica marțială, lupta dramatică și romantică împotriva răului. De la gramfă pînă la strigăt, totul este bucurie și încredere. Acesta este Enescu, acesta este sufletul nostru”. Și am putea continua desăvîrșind o scurtă viziune asupra eroicului enescian notînd că întreg acest arc de capodopere tragice, continuu dramaturgic, aceeași luptă spre dobîndirea „bucuriei”, aceleși reconfortante resurse optimiste din Suita Sătească, ori „Sonata III-a” „în caracter popular românesc”. — „Acesta este Enescu”... eroic.

IANCU DUMITRESCU

Privește înapoi cu mînie

Despre piesa lui Osborne s-a scris mult la noi, ca și despre teatrul furiosilor, iar recenta premieră bucureșteană cu „singura piesă engleză modernă” (a anului 1956) — cum o numea Arthur Miller — a readus în discuție evenimentul „ca un fluturat în biserică” — produs în urmă cu unsprezece ani pe scena lui Royal Court Theatre.

N-am să mai insist asupra lor.

Vreau să mă opresc la spectacol, încercînd să-mi explic, și să explicit, ce anume a determinat, în rîndurile unora dintre cronici ca și în rîndurile unor oameni de teatru, sentimentul de insatisfacție sau mai exact sentimentul că nu li s-a oferit ceea ce așteptau — cu o violență trimitere la improprietățile regiei.

Adevărul este că, obișnuit în discuțiile despre acest teatru (și în special despre piesele lui Osborne și Wesker) se pierde din vedere faptul — direct și nemijlocit — de anumită stare de lucruri social-istorico-psihologică și că ceea ce, pentru public și critica engleză a anului 1956 pare o lovitură de trăznit, acum a devenit o dată de istorie literară. În aceeași perioadă și chiar mai înainte, la noi, violența criticii sociale din piesa lui Osborne, — chiar dacă nu și în structura de talent a scriitorului englez — cunoștea forme mult mai acute în teatru, iar publicul, publicul nostru, le-a înregistrat cu aceeași emoție. Nu împlinitor o seară obișnuită de spectacol regine cu acuitatea din piesa lui Osborne mai ales nevoia demonstrării mecanismelor psihologice și sentimentale — domeniu în care dramaturgul englez ne apare azi destul de simplist. Furia lui Jimmy Porter deși oarbă, are o adresă precisă, dar pentru noi, azi, la 12 ani de la premieră, și în România, ea ne apare de ordin livresc — mă gîndesc la spectatori: — în orice caz afectiv sîntem mai aproape de drama sentimentală decît de cea de idei.

E care exclusiv vîna regizorului că spectatorul regine cu evidență drama sentimentală? Cîteva încercări cu piesele lui Wesker de pildă, dincolo de neîmplinirile de ordin scenic, ar fi putut să ne invite la meditație cu privire la caracterul imediat — și undeva localizat istoric și social — al succesului unui teatru care are meritul de a fi răscolit o mentalitate și de a fi atras atenția unui public obișnuit să regăsească pe scenă salonul, exclusiv saloanel, că în viața dramelor se pot petrece și în bucătărie.

Publicul nu e nici el același. În 1967, la noi, fată de cel englez din 1956, și orice s-ar spune, publicul nostru formula propusă de furios nu-i e chiar atât de străină. Putea produce, sau reproduce, la noi, reprezentarea piesei lui Osborne scul pe care l-a produs în Anglia în urmă cu 12 ani?

Dar despre virtuțile și neajunsurile spectacolului se poate vorbi oricum. Mai întîi trebuie să spun că n-am avut sentimentul că directorul de scenă, regizor cinematografic, cu succese în filmul inspirat de actualitatea imediată, e, în teatru, un intrus. N-am înțeles ce i se poate reproșa ca fiind cinematografic, și deci impropriu, într-un spectacol teatral, și nu-mi imaginez nici cel de al patrulea zid, sau perete, pe care l-a pierdut din vedere și care i se reproșează de un cronicar surprinzător în ipostaza în care vrea cu tot dinadinsul să ne atragă atenția asupra sa.

Varianța de la Teatrul Lucia Sturza Băhndra a piesei lui Osborne, îl aflăm în interpretarea lui Emerik Schäffer, după cum în Virgil Ogășanu, actor de mare talent și perspectivă am regăsit imaginea autentică a lui Cliff. De altfel și eu cred că rolul lui Cliff e cel mai reușit al spectacolului și nu mă pot opri să nu subliniez încă odată însușirile remarcabile ale actorului, Gina Patrichi în Helene, cu o intrare modestă în scenă, nu îndestulă de frapant pentru ceea ce ar fi trebuit să urmeze, e însă în actual III remarcabilă, sugerînd cu sensibilitate o dramă emoționantă. Sters, fără personalitate, interpretul colonelului Reclfern.

Atmosfera e compusă atent, minutuos de regizor, mișcarea plastică și scenică gîndite cu siguranță și efect, starea de sufocare, de permanență iritare a lui Jimmy Porter determinată exterior sugestiv. Și ea e urmărirea cu consecvență de-a lungul spectacolului, cu excepția unui anume relanș al ritmului care, din păcate, devine el însuși supărător și obositor și face ca reprezentarea să dureze nemotivat cel puțin o jumătate de oră mai mult.

Alison, în interpretarea foarte talentate actriței Ileana Predescu e absolut cu totul altceva decît ceea ce este spectacolul. Ne așteptam, cum indică și textul, la un copil, la o ființă diafană, nevinovată în neștiința ei imensă, în lipsa ei de experiență de viață exasperantă și pentru noi nu numai pentru Jimmy Porter, în neînțelegerea și urmirea și rădăcirea ei într-o lume pe care o descoperă continuu și căreia nu i se poate încadra. Interpretă a jucat tot timpul această stare, mai exact a nămăto. Ea trebuie însă trăită, interpreta trebuie să se confunde cu rolul și să creeze în rîndurile spectatorilor un sentiment de permanență confuzie: între părerea de rînd pentru destinul eroinei alături de Jimmy și acela de ființă imposibilă și pentru Porter și pentru spectator. Astfel, unul din suporturile declanșatoare ale furiei eroului a fost omul. Cine a văzut fotografiile spectacolului de la Londra și și de foarte bine seama de modul cum l-au intuit și autorul și Tony Richardson pe interpretul. Nu întîmplător Romeo și Julieta se joacă cu interpretul atît de aproape de vîrsta eroilor.

Spectacolul nostru, și datorită actorilor, atenți la reacția publicului, și a textului umor, aluneacă spre o dramă sentimentală, în final direct lacrimogen. În caietul program regizorilor face interesante observații cu privire la piesă și la modul cum ar fi dorit el s-o interpreteze în film. Păcat că n-a avut acest curaj și pe scenă.

Cînd luna e albastră

Un spectacol luminos, recreativ, deloc de disprețuit, cum se încearcă să se acrediteze, în unele cronici, folosindu-se apelativul „distractiv”, Piesa e o fantezie sentimentală scrisă cu vervă și umor de un american care a cucerit Broadway-ul. O piesă de care este nevoie într-un repertoriu pentru că publicul nu vine în fiecare seară la teatru să contribuie la rezolvarea marilor probleme — ci și să se recreze, dacă se poate intelectual. Și piesa lui F. Fugh Herbert îl creează această posibilitate. Tehnică a dialogului — atît de des și nemotivat privită de sus — intrigă condusă cu abilitate, susțin o anecdotică simplă dar elegantă, tonifiantă Regizorul Cornel Todea reușește să suprapună spectacolul intențiilor declarate ale textului și, cu fantezie și umor, ne răpește două ore pentru a ne oferi un prilej de destindere nu mai puțin elegant și inteligent. Ritmul alert, interpretarea fină și nuanțată, colorează plăcut o reprezentare de succes și de ținută în sala mică a Teatrului Notara. Patru personaje își dispută permanent, — prin interpret — aplauzele publicului de toate vîrștele, contaminat de juvenilitatea atmosferei. Se desprinde interpreta lui Potty O'Neil, actrița Melania Cirje, plină de farmec, de un talent debordant, care cucerește sala și dăruiește eroinei puritate, dragălașenie, sentiment. În Donald, Ion Dichiseanu e junele prim prin excelență, cucertor, și virtuțile actorului se verifică încă odată. O partitură plină de umor — David Slater — e transfigurată scenic excelent de Ion Punea, contribuția sa la reușita spectacolului fiind evidentă. Într-o apariție fugară, dar pitorească — Michael O'Neil — Vasile Lucian încheie distribuția unui spectacol la prospectimea cărui rolul scenografiei lui Mircea Marosin e relevant.

8

pagini
1 leu

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIȚEI (redactor-șef adjunct);
ION DODU BALAN (redactor-șef adjunct);
GICA IUTEȘ; AUREL MARTIN; MIHAI
NEGULESCU; DINU SĂRARU (secretar general
de redacție); VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentarea grafică ȘTEFANA HARBUR

SAPTAMINA

11 — 18 noiembrie

Colaboratorii revistei noastre vă recomandă:

CARTEA:

Moromeții — roman, volumul II — de Marin Preda. Editura pentru literatură.

Hotul — roman de Leonid Leonov. Editura pentru literatură universală.

TEATRU:

Barca pe valuri de Leonida Teodorescu prezentată în premieră de Televiziune, duminică, 12 noiembrie, ora 20.

FILM:

Profesorul distrat — producție a Studiourilor Walt Disney din S.U.A.

DISC:

Imprimări enesciene: Quartetul nr. 1 pentru pian și coarde în re major; Sul-

ta pentru pian op 18; Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră; Suita nr. 2 pentru orchestră; Trioul pentru vioară, violoncel și pian.

EXPOZIȚIE:

Expoziția de pictură — Eugen Crăciun.

TELEVIZIUNE:

Concertul cîntăreții italiene de muzică ușoară, Jenny Luna — sîmbătă, 18 noiembrie, orele 22,55.